

"Innovatieve vormen van samenwerking en crisismanagement op strategisch-politiek niveau".

Studie in het kader van werkpakket WP 4
Gecoördineerd grensoverschrijdend crisisbeheer

Dieses Projekt wurde durch das Programm Interreg V-A Euregio Maas-Rhein unterstützt.

Dit project is ondersteund door het Interreg V-A Euregio Maas-Rijn programma.

Avec le soutien du programme Interreg V-A Euregio Meuse-Rhin.

Universiteit Maastricht

Innovatieve vormen van samenwerking en crisismanagement op strategisch-politiek niveau

Studie in het kader van werkpakket WP 4

Gecoördineerd grensoverschrijdend crisisbeheer

Juli 2023

Auteurs:

Martin Unfried (ITEM)

Pim Mertens (ITEM)

Het doel van het Marhetak-project is het versterken van de samenwerking tussen de euregionale diensten die wettelijk verantwoordelijk zijn voor crisismanagement en weer-, water- en bodemdiensten in tijden van een overstromingscrisis.

Partners van het MARHETAK-project: De Veiligheidsregio Zuid-Limburg in de vorm van EMRIC, de Overheidsdienst Wallonië, de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken België en het Waterschap Limburg.

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding.....	6
1. Achtergrond	7
1.1 EMRIC in de Euregio Maas-Rijn.....	7
1.2 Aandachtspunten en doelen.....	7
1.3 Methode	8
2. Chronologie van de overstromingscrisis 2021	8
2.1 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in NRW	8
2.2 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in Wallonië.....	10
2.3 Chronologie van de gebeurtenissen in het gebied van de Euregio Maas-Rijn in de Nederlandse provincie Limburg	12
2.4 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in de Belgische provincie Limburg	13
3. Kenmerken van crisisbeheer en de specifieke omstandigheden in de EMRIC-partnerregio's	14
3.1 Partnerregio in NRW	14
3.2 Partnerregio in Wallonië.....	15
3.3 Partnerregio in Limburg, Nederland	16
3.4 Partnerregio in Limburg, België	18
4. Politieke evaluatie en evaluatie van de crisis in de regio's.....	19
4.1 Verschillende manieren van evaluatie in NRW.....	19
4.2 Evaluatie in de provincie Luik en in Wallonië	21
4.3 Evaluatie in Zuid-Limburg	23
4.4 Evaluatie in de Belgische provincie Limburg en in Vlaanderen	24
4.5 Evaluatie in de EU	25
5. Kenmerken van grensoverschrijdend crisisbeheer in de overstromingscrisis van 2021	26
5.1 Overeenkomsten en protocollen over grensoverschrijdende crisisbeheersing: Overstromingen waren geen EMRIC-thema	26
5.2 Grensoverschrijdende aspecten als onderdeel van de regionale evaluatie van de overstromingscrisis?	28
5.3 Beoordeling van grensoverschrijdend crisisbeheer door actoren.....	30
5.3.1 Behoeftte aan verbetering: de verschillende aspecten van crisismanagement	30
5.3.2 De organisatie van grensoverschrijdende crisisteams.....	32
5.3.3 Grensoverschrijdende coördinatie van maatregelen - probleem van verschillende noodplannen	35
5.3.4 Communicatie: grensoverschrijdende meningsverschillen en potentiële conflicten.....	37
5.3.5 Grensoverschrijdende bijstand	39
6. Suggesties voor mogelijke innovaties.....	40

6.1 Innovatie: integratie van grensoverschrijdende aspecten in de regionale evaluaties	40
6.2 Innovatie: Weergegevens, effectieve IT-systemen en voorwaarden voor gezamenlijke crisiscommunicatie?	41
6.3 Innovatie: EMRIC als euregionaal competentienetwerk?	42
6.4 Innovatie: een op behoeften gebaseerde "crisisteamkoppeling" met deelname van politieke bestuurders?	43
6.5 EMRIC Werkgroep crisisteamkoppeling.....	45
Literatuur	47
Bijlage 1 Lijst van interviews	49

Samenvatting

Tijdens de overstromingscrisis van 2021 kon het EMRIC-netwerk belangrijke taken op zich nemen op het gebied van de informatiestroom tussen de verschillende partnerorganisaties. Net als bij de COVID-crisis was het netwerk echter niet institutioneel ingesteld op de crisis. Hiervoor waren in principe twee redenen: de vorige oriëntatie was gebaseerd op scenario's waarbij schadegebeurtenissen aan één kant van de grens gezamenlijk konden worden beheerd door grensoverschrijdende bijstand op operationeel niveau. Wederzijdse bijstand in het geval van gelijktijdige crises wordt beoogd, maar was nauwelijks mogelijk aan alle kanten van de grens vanwege de enorme schade die werd veroorzaakt door de overstroming van 2021. Ten tweede is het netwerk gericht op de samenwerking van actieve EMRIC-partnerorganisaties en de betreffende verantwoordelijke gespecialiseerde externe partners. Met het oog op de overstroming ontbrak het het netwerk aan de relevante diensten van water- en overstromingsbescherming en daarom waren er, in tegenstelling tot bijvoorbeeld "natuurbranden" of "stralingsongevallen", geen speciale overeenkomsten of werkgroepen. Door de gelijktijdige inzet van hulpdiensten ging het in de crisissituatie minder om wederzijdse hulpverlening dan om informatie, coördinatie en overleg met het oog op individuele maatregelen door de afzonderlijke crisisteams. Op deze gebieden werden in deze studie verschillende tekortkomingen vastgesteld, waarvan sommige buiten het werkterrein van EMRIC vallen. Deze variëren van onvoldoende uitwisseling van informatie met betrekking tot weergegevens en -voorspellingen tot tekortkomingen in de informatie en communicatie met betrekking tot door crisisteams genomen maatregelen, waarvan de effecten aan de andere kant van de grens niet altijd tijdig konden worden beoordeeld en tot onzekerheden leidden, met name in de crisiscommunicatie.

In veel individuele gesprekken met EMRIC-partners, die ervaringen uit het werk van de respectieve crisisteams meebrachten, werd bevestigd dat het Marhetak-project werkt aan essentiële onderwerpen die overeenkomen met de ervaren tekortkomingen in grensoverschrijdend crisismanagement. Dit varieert van een betere uitwisseling van weergegevens, een uitgebreidere grensoverschrijdende toepassing van informatie- en communicatiesystemen, de omgang met verschillende noodplannen tot de kwestie van een betere communicatie tussen crisisteams op het niveau van politieke bestuurders. Om de communicatie op het niveau van de politieke bestuurders te verbeteren, werd met alle belanghebbenden besproken hoe de coördinatie en communicatie van crisisteams over de grenzen heen kon worden verbeterd.

Een belangrijke aanbeveling van deze studie is dan ook dat het niet zinvol zou zijn om een grensoverschrijdend crisisteam op te richten, maar dat er heel goed een innovatief instrument zou kunnen worden voorgesteld met de term "crisisteamkoppeling". De term "koppeling" werd gekozen omdat het, in het geval van brandslangen, op een aanschouwelijke manier grensoverschrijdende samenwerking vergemakkelijkt zonder de nationale systemen te harmoniseren. Zo'n crisisteamkoppeling moet altijd worden opgezet onder de paraplu van EMRIC wanneer het, zoals in het geval van de overstromingen, minder gaat om wederzijdse bijstand en meer om informatie en overleg in geval van een crisis. Indien mogelijk zou het zelfs de coördinatie van maatregelen moeten vergemakkelijken en ook bijdragen aan gezamenlijke crisiscommunicatie door beter gecoördineerde risicobeoordelingen (een van de producten van Marhetak), wat zou moeten leiden tot het vermijden van negatieve grensoverschrijdende effecten.

In een EMRIC-overeenkomst voor "crisisteamkoppeling" zou een soort escalatiemodel kunnen worden opgesteld dat ook een gestructureerde koppeling van de politieke bestuurders in de partnerregio's teweegbrengt in geval van bepaalde gevaarlijke situaties. Hoewel EMRIC met het liaison-model een instrument voor dit geval heeft opgezet, de benoeming van liaisons per partnerinstelling, was dit niet voldoende bekend of werd het niet altijd volledig benut. Een

“crisisteamkoppeling” kan op dit model voortbouwen. In het bijzonder zou het individuele EMRIC-partners in staat moeten stellen om op zeer korte termijn te verzoeken tot het opzetten van een crisisteamkoppeling als er onduidelijkheden zijn met betrekking tot de procedure en de situatie in de partnerregio's. Een crisisteamkoppeling zou in de toekomst bijzonder effectief kunnen zijn als de verschillende Marhetak-werkpakketten concrete innovaties bijdragen in het kader van EMRIC. Dit betreft vooral de verbeterde uitwisseling van gegevens (zoals weersvoorspellingen), de verbeterde informatie- en communicatiemogelijkheden op operationeel niveau en de vooruitgang op het gebied van gezamenlijke risicobeoordeling, crisiscommunicatie en crisisbeheersing. Het voorstel voor een geïnstitutionaliseerde "crisisteamkoppeling" zou dus een bouwsteen zijn op basis van een fundamentele aanbeveling van deze studie: EMRIC nog meer ontwikkelen tot een competentienetwerk voor grensoverschrijdende civiele bescherming.

Inleiding

De overstromingsramp van midden juli 2021 veroorzaakte grote materiële schade in Duitsland, België en Nederland, onder meer in de Euregio Maas-Rijn (EMR), het gebied waar de EMRIC-diensten verantwoordelijk zijn voor crisisbeheer en rampenbestrijding. Er vielen dodelijke slachtoffers op het Belgische grondgebied van de EMR. Afgezien van de Corona-crisis is dit de zoveelste uitzonderlijke ramp in de afgelopen jaren waarbij zich een gelijktijdige ramp voordeed op grondgebieden in de hele EMR. Met name de gelijktijdigheid aan beide zijden van de grens was een belangrijk kenmerk van de gebeurtenissen. Terwijl er bij eerdere crisisscenario's vaak van werd uitgegaan dat bij een ramp bij een van de EMRIC-partners in een regio, actoren aan de andere kant van de grens uit de aangrenzende regio konden helpen, heeft deze gelijktijdigheid de noodzaak van nieuwe overwegingen over grensoverschrijdend crisisbeheer duidelijk gemaakt. In het bijzonder komen kwesties van verbeterde informatie, communicatie en coördinatie van maatregelen naar voren. In het geval van overstromingsbeheer is dit des te duidelijker, omdat maatregelen die op een bepaald punt in de loop van een rivier worden genomen een positieve of negatieve invloed kunnen hebben op de situatie in de partnerregio.

Dit onderzoek maakt deel uit van het Interreg-project Marhetak, werkpakket "Gecoördineerd grensoverschrijdend crisismanagement". Het doel van het onderzoek is een bijdrage te leveren aan het debat over de verbetering van de toekomstige samenwerking in de Euregio Maas-Rijn door de kwaliteit van grensoverschrijdend crisismanagement te analyseren en bepaalde voorstellen uit te werken.

Hoofdstuk 1 beschrijft de achtergrond van het onderzoek, licht de focus en doelstellingen toe en bespreekt methodologische kwesties. Hoofdstuk 2 beschrijft de achtergrond van de overstromingscrisis van 2021 en de chronologie van de gebeurtenissen in de respectieve gebieden. Hoofdstuk 3 analyseert en beschrijft de kenmerken van het crisisbeheer en de specifieke omstandigheden in de verschillende EMRIC-partnerregio's, met het oog op de situatie in de partnerregio's in NRW, in Wallonië, in Limburg in Nederland (Veiligheidsregio Zuid-Limburg) en in Limburg in België. De nadruk ligt vooral op de verticale integratie van regionale actoren binnen het kader van nationaal crisisbeheer en de binnenlandse horizontale samenwerking tussen regio's. In hoofdstuk 4 wordt de respectieve politieke evaluatie en evaluatie van de crisis in de regio's onder de loep genomen. Er worden ook voorstellen en politieke besluiten gepresenteerd om het crisisbeheer in de afzonderlijke partnerregio's te verbeteren. Hoofdstuk 5 analyseert vervolgens de kenmerken van grensoverschrijdend crisisbeheer in de overstromingscrisis van 2021 en bespreekt de respectieve perspectieven van de betrokken EMRIC-partners. De beoordelingen van de actoren die betrokken zijn bij grensoverschrijdend crisisbeheer worden in detail gepresenteerd met het oog op de informatiestroom, communicatie en overleg in het geval van een crisis en de contacten van de verschillende crisisteam. Tot slot worden in hoofdstuk 6 verschillende voorstellen gedaan over hoe verschillende innovaties binnen de EMRIC-structuur zouden kunnen worden gebruikt om grensoverschrijdend crisisbeheer te optimaliseren, vooral met een betere grensoverschrijdende koppeling van crisiseenheden.

1. Achtergrond

1.1 EMRIC in de Euregio Maas-Rijn

Volgens de eigen beschrijving staat EMRIC voor "Euregio Maas-Rijn Incident Control and Crisis Management. EMRIC is een "uniek samenwerkingsverband van openbare diensten die verantwoordelijk zijn voor brandbestrijding, technische bijstand, noodhulp, besmettelijke ziekten en rampen- en crisismanagement in hun gebied."¹ Een basisidee is dat in een regio met veel grenzen, zoals de Euregio Maas-Rijn, buitenlandse hulpdiensten vaak sneller ter plaatse kunnen zijn dan hun eigen hulpdiensten. Dit geeft aan dat het "normale geval" juist een gebeurtenis is die zich "slechts" in een specifiek gebied van de Euregio voordoet, en dus de mogelijkheid biedt om vrije capaciteiten beschikbaar te stellen voor de aangrenzende regio. In die zin waren zowel de COVID-crisis als de overstromingscrisis in 2021 crisisscenario's waarbij de uitwisseling van grensoverschrijdende hulpdiensten door de gelijktijdigheid van de gebeurtenissen zeer moeilijk of zelfs onmogelijk was.²

In het geval van een ramp of crisis moeten de EMRIC-partners op de eerste plaats hun acties zoveel mogelijk coördineren binnen het kader van hun eigen wetgeving. Crisismanagement en civiele bescherming hebben crisisteams op verschillende niveaus: strategisch, tactisch en operationeel. Het is natuurlijk de verantwoordelijkheid van de leidende en wettelijk bevoegde autoriteiten in de drie staten om passende crisisbeheersmaatregelen verticaal te coördineren binnen de verdeling van bevoegdheden. Via EMRIC is aan deze verticale interne coördinatie een grensoverschrijdend kader in de EMR toegevoegd. In verschillende overeenkomsten en protocollen hebben de EMRIC-partners bepaalde zaken vastgelegd; deze hebben vooral betrekking op technische samenwerking op het gebied van uitwisseling, bijvoorbeeld op operationeel gebied van controlecentra. Er is een liason-model opgezet voor het geval zich een ramp voordoet, met aangewezen vaste contactpersonen voor de betrokken diensten. Het doel is om ervoor te zorgen dat informatie, communicatie en maatregelen op politiek niveau snel worden gecoördineerd tussen degenen die verantwoordelijk zijn voor de respectievelijke crisisteams. Deze studie vraagt in het bijzonder naar grensoverschrijdende samenwerking op strategisch niveau, d.w.z. het politieke bestuursniveau.

1.2 Aandachtspunten en doelen

Op verzoek van de partnerorganisaties van EMRIC richt deze studie zich op de vereisten van grensoverschrijdend crisismanagement in het geval van de overstroming van 2021. Terwijl specifieke gebieden van rampenbestrijding en rampenmanagement al worden gecoördineerd in EMRIC, gaat de overstroming als crisis verder dan de EMRIC-samenwerking en vereist de combinatie van nationale, regionale en euregionale niveaus. Het doel van het onderzoek is om de huidige situatie van crisismanagement op bestuurlijk en politiek niveau over de grens te onderzoeken en om aanbevelingen voor de partners van dit Interreg-project te bespreken die het grensoverschrijdende crisismanagement in de toekomst zouden kunnen verbeteren. In dit verband analyseert de studie de kenmerken van het crisisbeheer tijdens de overstroming van 2021 eerst op regionaal/nationaal niveau en beschrijft de rol van relevante actoren op verschillende bestuursniveaus (nationaal, regionaal, lokaal). Als essentieel onderdeel wordt de feitelijke kwaliteit van grensoverschrijdende coördinatie tijdens de crisis onderzocht met betrekking tot informatie, communicatie, overleg (via informele en formele kanalen) en of actieve coördinatie van maatregelen kon plaatsvinden en bilaterale of multilaterale bijstand met betrekking tot de capaciteiten van reddingsdiensten of

¹ Zie zelfbeschrijving op EMRIC homepage <https://www.emric.info/de>, open op 17 juni 2023.

² Dat was het geval voor Covid-patiënten.

andere ondersteunende organisaties. Het onderzoek richt zich vooral op het niveau van de politiek verantwoordelijken en vraagt naar de specifieke coördinatiestructuren van de crisisteams. Op basis van de resultaten is het de bedoeling om aanbevelingen te formuleren voor de EMRIC en haar partners over belangrijke elementen voor de verbetering van grensoverschrijdend crisisbeheer op het gebied van overstromingen.

1.3 Methode

In het kader van de studie werden eerst de verschillende bronnen uit de subregio's van de EMR onderzocht, bijvoorbeeld persberichten, documenten over de behandeling door parlementen of de beschrijvingen van de interne bevoegdheden en processen in de respectieve staten. Daarnaast stonden de verschillende evaluaties van crisismanagement op de voorgrond. De vraag was welke tekortkomingen werden vastgesteld in de respectieve subregio's en of er ook grensoverschrijdende aspecten in de evaluaties werden opgenomen. De belangrijkste bronnen van dit onderzoek waren de intensieve gesprekken met politieke bestuurders en hun medewerkers in de eerste helft van 2023. Naast de "officiële" interviews die in het kader van het onderzoek zijn gehouden (zie lijst in de bijlage), waren er ook talrijke informele achtergrondgesprekken met belanghebbenden. Het ITEM-team heeft ook de gelegenheid gehad om deel te nemen aan interviews die zijn gehouden in het kader van de andere twee onderzoeken naar kwesties op het gebied van evaluatie en risicobeoordeling. Deze zijn ook in de studie opgenomen. In deze context was er ook een goede uitwisseling met de collega's van Aranco en Plato over de specifieke aspecten van crisismanagement die een essentiële rol spelen in hun onderzoek.

2. Chronologie van de overstromingscrisis 2021

2.1 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in NRW

In de ochtend van 14 juli waarschuwt de Duitse weerdienst voor zware regenval en noodweer in NRW - hoogste waarschuwniveau voor veel delen van de deelstaat. In de nacht van 14 op 15 juli 2021 verwoestte een 'overstroming van de eeuw' delen van Noordrijn-Westfalen. 49 mensen verloren het leven. Met 180 steden en gemeenten werd bijna de helft van de gemeenten in NRW getroffen.³ In de nacht traden veel rivieren en beken in de Eifel, het Bergisches Land, het Rijnland en het Sauerland buiten hun oevers. De Duitse weerdienst beschreef wat er onmiddellijk na de overstroming op 21 juli 2021 gebeurde:

"Vanaf 14 juli 21 tot in de ochtend van 15 juli 21 vond het volgende plaats. Het weer werd gekenmerkt door zware en aanhoudende regen, die plaatselijk werd versterkt door herhaaldelijke buien. Het zwaartepunt van de neerslagactiviteit strekte zich uit in een gebied van Dortmund over Keulen, Euskirchen, Gerolstein, Bitburg tot Trier (Fig. 3). Er viel meer dan 100 l/m² neerslag in 72 uur. Regionaal viel er zelfs meer dan 150 l/m² neerslag over 24 uur..."⁴

³ Zie de beschrijving van de chronologie in de online versie van de Ruhrnachrichten, <https://www.ruhrnachrichten.de/regionales/flutkatastrophe-nrw-2021-chronologie-w1771549-2000576235/>, geraadpleegd op 3 juli 2023.

⁴ Deutscher Wetterdienst, T. Junghänel (et al), "Hydro-klimatologische classificatie van zware en aanhoudende neerslag in delen van Duitsland in samenhang met het lagedrukgebied "Bernd" van 12 tot 19 juli 2021", vanaf 21 juli 2023.

De regio Noordrijn-Westfalen Aken, als Duits deel van de Euregio Maas-Rijn, bestaat uit de stadsregio Aken, de Kreis Düren, de Kreis Euskirchen en de Kreis Heinsberg met een totale oppervlakte van ongeveer 3.500 km² en ongeveer 1,3 miljoen inwoners in 46 steden en gemeenten.⁵ De volgende chronologie van de gebeurtenissen is gebaseerd op een analyse van de pers, met name op het gedetailleerde verslag van de online editie van de Aachener Zeitung.⁶

Stad Aken

In de Akense districten Kornelimünster, Sief, Hahn en Friesenrath veroorzaakte de overstroming tussen 14 en 15 juli 2021 aanzienlijke schade. De twee rivieren Iter en Inde, die direct voor Kornelimünster samenkomen, veroorzaakten ongekende waterstanden en bijbehorende schade in Friesenrath, Sief en Hahn. Kornelimünster werd zwaar getroffen en ook daar bereikte het water recordhoogten. Volgens de Aachener Zeitung was de situatie bij de basisschool, die direct aan de Inde ligt, bijzonder problematisch. Het pas gerenoveerde gebouw was niet langer toegankelijk.

Stolberg en Eschweiler

Op 14 en 15 juli 2021 werden Stolberg en Eschweiler getroffen door drie hoogwaterpieken. Het waterpeil bereikte ongekende hoogten en veroorzaakte vervolgens veel schade. De stromen Vichtbach en Inde bereikten absolute hoogten. 's Nachts overstroomde de Dreilägerbachstuwdam de Vicht met een debiet tot 40.000 liter per seconde. Volgens de Aachener Zeitung verwoestte dit het zuidelijkste en laagste dal van de noordelijke Eifel met twee vloedgolven. Het veroorzaakte het instorten van de brug op de hoofdweg naar Venwegen en veegde loopbruggen weg, het veroorzaakte een lek in de gasleiding en verwoestte huizen in het dal. Ook in het dal van het Schleebach stonden het dal en de huizen onder water. Stroomopwaarts, op het zogenaamde "Roetgenplateau", traden ook greppels buiten hun oevers en richtten zware schade aan. In de oude stad van Monschau was het vooral de Laufenbach die boven Haus Troisdorf buiten zijn oevers trad en een spoor van vernieling achterliet. Veel kelders in de oude stad liepen onder water en modder. Er was ook ernstige schade in Simonskall.⁷

Herzogenrath

Volgens de Aachener Zeitung was een deel van het ontstaan van de overstroming in Herzogenrath te wijten aan een hevige regenbui die al op 29 juni 2021 ertoe leidde dat onder andere puin, zand en wortelhout op het spoor van de spoorlijn Herzogenrath-Mönchengladbach spoelden. Vanwege de aanhoudende regenvoorspellingen heeft de brandweer van Herzogenrath al op 12 juli 's middags op last van de gemeentelijke afdeling Openbare orde en veiligheid honderden zandzakken in stelling gebracht om het stadscentrum tegen overstromingen te beschermen. In de nacht van 15 juli steeg het waterpeil van de Wurm tot meer dan 3,40 meter. De beschermingsmuren tegen overstromingen in het stadscentrum waren niet meer voldoende, talloze kelders liepen vol. De brandweer en de THW bestreden de overstroming met pompen en zuigvoertuigen. Ongeveer 9.000 zandzakken werden met de hulp van vele burgers tot laat in de nacht gevuld, waardoor de oude binnenstad niet onder water kwam te staan.

Kreis Heinsberg

⁵ Zie homepage van de regio Aken, <https://regionaachen.de/ueber-uns/>, laatst geopend op 2 juli 2023.

⁶ Zie Aachener Zeitung online, 14 juli 2022, Een jaar na de overstroming: de regen, de overstroming, de verwoesting, geraadpleegd op 20 juni 2023, https://www.aachener-zeitung.de/nrw-region/der-regen-das-hochwasser-die-zerstoerung_aid-72745973.

⁷ Ibid.

In de Kreis Heinsberg moesten veel mensen langs de Rur en de Wurm van Übach-Palenberg tot Wassenberg hun huizen verlaten. Terwijl het waterpeil van de Wurm bij de Heinsbergse wijk Randerath op 13 juli 2021 nog 80 centimeter was, stond het 24 uur later op 2,73 meter. Op 15 juli was het 's ochtends meer dan drie meter. Het centrum van Randerath stond volledig onder water en was een van de zwaarst getroffen kernen in de Kreis Heinsberg.

Ook het stadscentrum van Geilenkirchen stond bijna volledig onder water. 400 huishoudens en bedrijven werden getroffen door de overstroming. Twee mensen verloren het leven als gevolg van de hevige regenval. Volgens de Aachener Zeitung werden de 74- en 78-jarige bewoners van een huis dood aangetroffen in de ondergelopen kelder. Terwijl de opruimwerkzaamheden in veel gebieden van Übach-Palenberg tot Heinsberg begonnen, kwam de situatie in het Wassenbergse dorp Ophoven pas op 26 juli tot een hoogtepunt. Twee dagen na de hevige regen brak hier een dijk door. 700 inwoners moesten worden geëvacueerd. Ophoven stond gedeeltelijk onder water.

2.2 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in Wallonië

De zwaarste regenval in België vond plaats tussen 13 en 16 juli in het oosten van het land. Op sommige plaatsen viel op twee dagen meer regen dan normaal in twee maanden valt. De gemeten neerslag van meer dan 250 mm in 2 dagen (13/14 juli) (normale maandelijkse neerslag in juli 73,5 mm) in de Ardennen was historisch hoog.⁸ De overstromingsramp in Wallonië in de nacht van 14 op 15 juli veroorzaakte miljarden euro's schade. 38 mensen verloren het leven bij deze ramp. Volgens verklaringen van de Waalse minister van Huisvesting Collignon in september 2021 waren ongeveer 3.200 gebouwen ingestort tijdens de overstromingen of daarna al afgebroken.⁹ De zwaarst getroffen gemeenten lagen in de provincie Luik, omdat de Vesder, de Ourthe en de Maas de grote hoeveelheden water niet konden verwerken: Pépinster, Verviers, Trooz, Chaudfontaine, Tilff en Angleur (Luik), Theux en Spa werden het zwaarst getroffen. De meest verwoeste gemeente was Pépinster: hier stortten verschillende huizen in door de waterdruk, andere huizen werden zwaar beschadigd.¹⁰

De neerslaghoeveelheden werden samengevat in een evaluatiestudie.

"Vooral in de meetstations Jalhay, Mont-Rigi, Spa_aerodrome en Ternell. De regenbui duurde 72 uur en wordt gekenmerkt door drie grote pieken en een vierde, kleinere piek. De eerste piek werd door alle vier de stations geregistreerd op 13/07/2021 om 22:00-23:00 uur. De tweede piek werd in Jalhay en Spa aerodrome op 14-07-2021 rond 4:00-5:00 gemeten. Op 14/07/2021 om 13:00 registreert Jalhay een derde piek die minder hevig is dan de vorige twee. Tot slot registreren alle vier de neerslagmeters op 14/07/2021 om 20:00-21:00 uur een vierde piek van dezelfde grootte als de eerste twee voor Ternell en MontRigi en zwakker dan de eerste twee voor Jalhay en de luchthaven van Spa."¹¹ (eigen vertaling)

De bijzondere situatie bij de stuw van Monsin in Luik.

⁸ Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid (2022): Evaluatierapport Overstromingen Zomer 2021, gepubliceerd op 15 december 2021.

⁹ Zie VRT Nieuws: <https://www.vrt.be/vrtnws/de/2021/09/03/nach-dem-hochwasser-in-der-wallonie-bis-zu-24-000-gebaeude-betr/>, geraadpleegd op 3 juli 2023.

¹⁰ Zie ook het account op <https://www.meteobelgie.be/klimatologie/nieuws/la-suite/2309-watersnood-juli-2021>, geraadpleegd op 2 juli 2023. .

¹¹ Fränz Zeimet et al: "Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021", perceel 1 - feitelijke gegevens.

Op 15 juli trad de Maas in Luik op verschillende plaatsen buiten haar oevers. Een van de redenen was de situatie bij de stuw van Monsin. De stuw was al een jaar in aanbouw en slechts twee van de normaal zes duikers (of poorten) waren open. Als gevolg daarvan kon de stuw niet de benodigde hoeveelheid water afvoeren, waardoor water uit de Maas overstroomde in de straten van Luik. Volgens een bericht in Le Soir was de grootste zorg op dat moment of een kraan op het terrein wel bestand zou zijn tegen de huidige gebeurtenissen. De kraan stond onder water en het risico bestond dat hij op een hoogspanningsleiding zou vallen die alle pompstations in de regio van stroom voorzag. Om te voorkomen dat het stadscentrum onder water zou komen te staan, werd dringend beslist om de bouwplaats waar de sluisdeuren van de Luikse stuwdam vervangen zouden worden, onder water te zetten (Le Soir, 4 augustus 201). Het bovengenoemde officiële externe evaluatierapport beschreef in detail de verschillende maatregelen die gebruikt konden worden om het water om te leiden. Een van de grootste angsten, die ook relevant was voor grensoverschrijdende actoren in Belgisch en Nederlands Limburg, was het gevaar dat het waterpeil in het Albertkanaal te hoog zou worden. Dit zou de stad Luik langs het kanaal in gevaar brengen. Ook dreigden er dijkdoorbraken langs het kanaal. Er moesten in allerijl overstromingskaarten worden gemaakt om de bedreigde bevolking te kunnen evacueren als dat nodig was.

Catherine Delcourt, die tijdens de overstromingen de functie van gouverneur Hervé Jamar had overgenomen en was benoemd in de onderzoekscommissie van het Waalse parlement, presenteerde een uitgebreide chronologie van de gebeurtenissen waarvan uittreksels een goed overzicht geven van wat er gebeurde en hoe de crisis werd beheerd.¹² Hieronder volgt een kort fragment om dit te illustreren.

Kader 1: Uittreksels uit de chronologie van de gebeurtenissen zoals gezien door mevrouw Catherine Delcourt, gouverneur van de provincie Luik ten tijde van de overstromingen van 2021

- Op 13 juli 2021 informeert Be-Alert de diensten van de gouverneur van de provincie Luik over een regenwaarschuwing. "Regen" voor vakantiecampen en waarschuwt voor een vraag om voorzichtigheid;

- Op 14 juli 2021 werd besloten om de provinciale noodfase te starten.

...

- Ook op 14 juli 2021, om 12.34 uur, kondigde het ministerie aan dat er evacuatiemaatregelen moeten worden overwogen in het gebied van de gemeenten Eupen en Limburg...

...

Vanaf de namiddag van 14 juli 2021 verslechterde de situatie gestaag en werd het voor de provinciale diensten steeds moeilijker om de gemobiliseerde actoren op een zinvolle manier te ondersteunen;

....

- Eveneens op 14 juli 2021 deelde het Regionaal Crisiscentrum mee dat de stuwdam van Eupen noodmaatregelen moest uitvoeren. Naar aanleiding van deze informatie nam het contact op met de gemeentebesturen die getroffen waren door de evacuaties om na te gaan of de evacuatiemaatregelen correct waren uitgevoerd;

...

- eveneens op 14 juli 2021, om 23.30 uur, opgeroepen tot activering van het Europees mechanisme voor civiele bescherming¹³ van het civiele veiligheidsmechanisme, om meer helikopters en boten in te zetten;

- op 15 juli 2021, tussen 4.00 en 7.00 uur, kwam het aangevraagde materiaal uit Frankrijk aan. Op dezelfde dag vond een vergadering plaats met le Centre de crise national (NCCN). De minister van Binnenlandse Zaken besloot de federale noodfase te starten op 15 juli 2021 om 14.00 30.30 uur.

....

Eigen vertaling

¹² Zie Waals Parlement, 2021: Rapport de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les causes et d'évaluer la gestion des inondations de juillet 2021 en Wallonie, Rapport présenté au nom de la Commission d'enquête parlementaire par M. Bierin et Mme Schyns 4e session de la XIe législature, www.parlement-wallonie.be, geraadpleegd op 23 januari 2023.

¹³ Het EU-mechanisme voor civiele bescherming werd voor het eerst opgericht in 2001 om de respons op natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen op EU-niveau te coördineren. Zie de beschrijving op de pagina van de Raad van de Europese Unie, <https://www.consilium.europa.eu/de/policies/civil-protection/>

2.3 Chronologie van de gebeurtenissen in het gebied van de Euregio Maas-Rijn in de Nederlandse provincie Limburg

De volgende beschrijving van de gebeurtenissen is afkomstig uit de crisisbeheersingsevaluatie "Voorbij het ergste scenario Leerevaluatie hoogwater", uitgevoerd door de Veiligheidsregio Zuid-Limburg in 2022.¹⁴ Volgens deze evaluatie werd Parkstad op 13 juli als eerste getroffen door extreem zware regenval en overstromingen. De rivieren de Geul en de Gulp traden buiten hun oevers en campings in de omgeving moesten worden ontruimd. Het snel stijgende water trof ook de Jeker en de Voer.

Valkenburg

De volgende nacht, van 14 op 15 juli, steeg het water in Valkenburg aan de Geul zeer snel. Delen van het centrum en verzorgingstehuizen werden ontruimd en op meerdere plaatsen viel de elektriciteit uit. In Meerssen waren er grote problemen, met een NL-alert waarin bewoners werd gevraagd hun huizen te verlaten. Ondertussen steeg ook de Maas.

Maastricht

Op 15 juli 2021 was het waterpeil van de Maas zo alarmerend dat de wijken Heugem en Randwyck uit voorzorg geëvacueerd moesten worden. De verwachting was dat de Maas in de loop van de nacht rond 03:00 uur buiten haar oevers zou treden en deze wijken onder water zou zetten. Gelukkig gebeurde dit niet. Op 16 juli begon het water van de Maas langzaam te zakken en konden de bewoners terugkeren naar hun huizen. Vanaf 16 juli verplaatste de vloedgolf zich naar het noorden van de provincie Limburg en begon het water zich in het zuiden langzaam terug te trekken.

Mond van de Geul

In de monding van de Geul steeg het water extreem tijdens de crisis door een combinatie van hoge afvoeren op de Geul en de Maas. Hierdoor overstroonden gebieden in het hele Geuldal, waaronder gebieden bij Meerssen en Bunde. Ten noorden van Bunde helt het terrein af, daar stroomde het overstromingswater tot aan Brommelen, Westbroek, Geulle en Broekhoven. Lokale obstakels in het landschap, zoals brugpijlers, hielden het stijgende water een tijdje tegen en lieten de waterdiepte tot enkele meters stijgen. Bestaande bronsloten, kwelsloten en duikers zorgden ervoor dat het water zich verder naar het noorden kon verspreiden (Brommelen, Westbroek). Door het hoge waterpeil van de Maas kon het water tijdens de overstroming alleen worden omgeleid met pompen, maar deze konden niet voldoende capaciteit leveren voor de overeenkomstige volumes. Het gevolg was dat de overstromingen in dit gebied nog lange tijd aanhielden, zelfs nadat het waterpeil van de Geul en de Maas al was gedaald.¹⁵

¹⁴ Zie: Veiligheidsregio Zuid-Limburg, Voorbij het ergste scenario Leerevaluatie hoogwater Veiligheidsregio, hoofdstuk 3, "Gebeurtenissen op hoofdlijnen", pagina's 8-12.

¹⁵ Er is een aparte gedetailleerde analyse van de situatie op de Geul: Deltares, Waterschap Limburg, Analyse overstromingen Geulmonding, Watersysteemevaluatie, april 2022.

2.4 Chronologie van de gebeurtenissen in de Euregio Maas-Rijn in de Belgische provincie Limburg

Ook de Belgische provincie Limburg werd getroffen door de overstromingscrisis van 2021, zij het in mindere mate dan de aangrenzende regio's. De Vlaamse Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid presenteerde in december 2021 een rapport over de overstromingssituatie in Vlaanderen. Hierin werden de feiten van wat er in Vlaanderen gebeurde gereconstrueerd.¹⁶ Hieruit blijkt dat tussen 29 juni en 28 juli 2021 verschillende neerslaggebieden over Vlaanderen trokken en overstromingen veroorzaakten. De meest extreme neerslag viel tussen 13 en 16 juli in het oosten van België. Op sommige plaatsen viel in twee dagen meer regen dan normaal in twee maanden. De gemeten neerslag van meer dan 250 mm op 13 en 14 juli (normale maandelijkse neerslag in juli 73,5 mm) in de Ardennen werd beschouwd als historisch hoog, met een terugkeerperiode van meer dan 100 jaar. De daaropvolgende neerslag, die meer in het centrum (vooral ten zuiden van Brussel) viel, was ook zeer hoog. In Vlaanderen deden zich extreme afvloeiingen en waterstanden voor in de waterlopen en waterwegen in de stroomgebieden van de Maas en de Demer en in mindere mate in de stroomgebieden van de Dijle en de Zenne en in het stroomgebied van de Nete. Het rapport benadrukt dat er, in tegenstelling tot Wallonië en NRW, geen slachtoffers vielen. Overstromingen leidden echter ook tot lokale crisissituaties. Het Limburgse gehucht Herbricht in de gemeente Lanaken stond lange tijd onder water. Ook Kotem in de gemeente Maasmechelen werd getroffen door overstromingen. De keermuur in Heppeneert in de gemeente Maaseik, gebouwd in 1926, moest worden aangevuld met twee lagen zandzakken. Moelingen, een dorp in de gemeente Voeren, werd getroffen door overstromingen van de Berwijn. Ook op de bevaarbare waterlopen deden zich extreme afvoeren voor.

De inwoners van de Belgisch-Limburgse gemeenten langs de Maas kregen op 15 juli van de gouverneur van de provincie het bevel om de lager gelegen gebieden te verlaten. Dit trof inwoners van de gemeenten Maasmechelen, Lanaken, Maaseik, Dilsen-Stokkem en Kinrooi. Sommige straten in Lanaken werden onder dwang geëvacueerd. Tijdens de kritieke fase uitte gouverneur Jos Lantmeeters in een interview zijn bezorgdheid dat er tijdens de nacht een waterpeil bereikt zou kunnen worden waarop de dijken niet berekend waren. Daarnaast noemde hij het risico dat de stuw van Monsin bij Luik het niet zou houden, waardoor ook het Albertkanaal zou kunnen overstromen.¹⁷ Dit scenario heeft zich niet voorgedaan. In een ander meer specifiek rapport over waterstanden had de Vlaamse Milieumaatschappij een specifiek hydrologisch rapport gepresenteerd, waarin de situatie van de rivieren en beken in Belgisch Limburg in detail werd beschreven.¹⁸

¹⁶ Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid, 2021, Evaluatierapport overstromingen Zomer 2021. Op 12 mei 2023 ontleend aan <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/downloads-van-nieuwsberichten/ciw-evaluatierapport-overstromingen-2021.pdf>.

¹⁷ Zie Preventieve evacuatie voor bewoners Belgisch Limburg, NOS online, Donderdag 15 juli 2021, geraadpleegd 3 juli 2023, <https://nos.nl/collectie/13869/liveblog/2389373-dringend-advies-maastricht-aan-10-000-mensen-ga-je-huis-uit-dodental-duitsland-boven-55>.

¹⁸ Zie: Vlaamse Milieumaatschappij (2021), Rapport wateroverlast 29 juni - 28 juli 2021, geraadpleegd 26 mei 2023 op <https://www.waterinfo.be/Rapporten>.

3. Kenmerken van crisisbeheer en de specifieke omstandigheden in de EMRIC-partnerregio's

3.1 Partnerregio in NRW

In Noordrijn-Westfalen zijn de wettelijke vereisten geregeld in een decreet van de deelstaatregering met de titel "Crisismanagement door crisisteam in de deelstaat Noordrijn-Westfalen bij grootschalige operaties, crises en rampen - circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Lokaal Bestuur van 26 september 2016".¹⁹ Het decreet definieert ook het begrip crisismanagement. "Het begrip crisismanagement in de zin van dit decreet omvat alle maatregelen voor de preventie, herkenning, beheersing en follow-up van crisissituaties (grootschalige operaties, dreigende of reeds ingetreden rampen)".²⁰ Het decreet beschrijft dat de algemene politieke verantwoordelijkheid voor ernstige noodsituaties en rampen ligt bij de hoofdbestuurder op het niveau van de Kreisen en Kreisfreie Städte, en bij de districtsvoorzitter op het niveau van de districtsbesturen.

Op deelstaatniveau ligt de politieke verantwoordelijkheid bij de vakkelijk betrokken departementen van de deelstaatregering. Interessant is dat paragraaf 2.4 een gedetailleerde beschrijving geeft van de crisiseenheden op het niveau van de districten en Kreisfreie Städte, hun taken en personeelsbezetting. De crisiseenheden op het niveau van de districts- en deelstaatregeringen worden minder gedetailleerd beschreven. In punt 3 staat slechts: "Op deze niveaus worden zowel de administratief-organisatorische als de operationeel-tactische verantwoordelijkheidsgebieden gebundeld in een crisisteam. Er wordt geen operationeel commando gevormd, maar een operationeel-tactische operationele ondersteuning als module van de crisiseenheid. Dit is te wijten aan het feit dat noodhulpdiensten in principe op gemeentelijk niveau worden geleid. Op rijksniveau gelden daarom de structuren dat, in overeenstemming met het departementale principe, de betrokken departementen politiek verantwoordelijk zijn. In deze context is het crisisteam van de deelstaatregering organisatorisch verbonden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het besluit bepaalt verder dat het ministerie van Binnenlandse Zaken de organisatorische voorwaarden schept voor de activiteiten van het crisisteam en een coördinatiegroep voor het crisisteam in stand houdt. In het geval van de overstroming van 2021 werd er echter geen apart crisisteam opgericht, maar functioneerde de coördinatiegroep als crisisteam. Daarom waren er voornamelijk crisisteam op gemeentelijk niveau, crisisteam van de stad Aken, de StädteRegion Aachen en de districten, evenals een crisisteam van het districtsbestuur van Keulen.

¹⁹ "Het besluit is gebaseerd op artikel 54, derde lid, in samenhang met de artikelen 2, eerste lid, derde lid, 4, tweede lid, en 35 van de Wet Brandbeveiliging, Hulpverlening en Rampenbestrijding van 17 december 2015 (GV. NRW. blz. 886)." De tekst van het besluit werd op 2 juli 2023 geraadpleegd op https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=62020161021103137880.

²⁰ Ibid. onder punt 1, Algemene opmerkingen.

Grafiek 1: Crisisbeheer in NRW

Bron: StädteRegion Aachen, Marlies Cremer, 2022

3.2 Partnerregio in Wallonië

De Belgische Wet van 22 mei 2019²¹ betreffende noodsituaties onderscheidt drie mogelijke fasen van strategische coördinatie van crisisbeheersing: de gemeentelijke fase, de provinciale fase en de federale fase. De coördinatie van de hulpoperaties wordt uitgevoerd door de bevoegde autoriteiten, d.w.z. de burgemeesters, de provinciegouverneurs en de federale minister van Binnenlandse Zaken, met het oog op een efficiënt gebruik van alle middelen om de bevolking en haar omgeving te beschermen. Het evaluatierapport over de overstromingsramp²² wijst erop dat sommige actoren niet expliciet zijn opgenomen in het Koninklijk Besluit van mei 2019. Dit is het geval voor het Regionaal Crisiscentrum, dat een rol speelt in de noodplanning en het crisisbeheer op Waals grondgebied. Dit geldt voor aangelegenheden die verband houden met regionale bevoegdheden. Op het gebied van overstromingen bijvoorbeeld, die een regionale bevoegdheid zijn, is het Regionaal Crisiscentrum verantwoordelijk voor de planning van maatregelen ter bescherming tegen overstromingen en speelt het een deskundige rol in de ondersteuning van het provinciaal coördinatiecomité.

In het kader van de overstromingen van 20 juli 2021 hebben de 5 provincies op het grondgebied van het Waalse Gewest op verschillende tijdstippen hun provinciale crisisbeheersingsfase geactiveerd en hun crisisbeheersingscomité bijeengeroepen. In de provincie Luik gebeurde dit op woensdag 14 juli om 9u30. De volgende dag al werd het crisisbeheer naar het federale (nationale) niveau getild, wat

²¹ Koninklijk Besluit van 22 mei 2019 betreffende de urgentieplanning en de beheersing van noodsituaties op gemeentelijk en provinciaal niveau en de rol van de burgemeester en de provinciegouverneurs bij gebeurtenissen en crisissituaties die een coördinatie of een beheersing op nationaal niveau vereisen, geraadpleegd op 16 juni 2023 op <https://centredecrise.be/fr/documentation/legislations/22052019-arrete-royal-relatif-la-planification-durgence-locale>.

²² De institutionele structuur wordt uitvoerig beschreven in Fränz Zeimetz et al: "Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021", Perceel 1 - Feitualisering, blz. 111.

niet het geval was in Nederland en Duitsland. Minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden riep op 15 juli de federale fase van de crisisbeheersing uit.²³

Volgens de federale regering speelde het Nationaal Crisiscentrum al vóór de afkondiging van de federale fase een ondersteunende rol in het crisisbeheer voor lokale overheden en reddingsdiensten. De situatie werd de klok rond in de gaten gehouden door het Nationaal Crisiscentrum. In een federale fase komen verschillende crisisunits samen: de evaluatie-unit, het federaal coördinatiecomité, de strategie-unit en de informatie-unit. Het Nationaal Crisiscentrum zit het Federaal Coördinatiecomité en de Informatiecel voor en ondersteunt het crisisbeheer door infrastructuur of personeel ter beschikking te stellen van de federale overheid. Het Federaal Coördinatiecomité (COFECO) kwam bijvoorbeeld 16 keer samen in verband met de overstromingsramp.²⁴ Dit comité bestaat uit vertegenwoordigers van gespecialiseerde departementen en overheidsinstellingen. Er werden meerdere keren per dag coördinatievergaderingen gehouden met de verschillende partners (gouverneurs, brandweer, medische hulp, politie, civiele bescherming, defensie, enz.) De communicatie met de bevolking en de media werd gecoördineerd in het kader van het Nationaal Crisiscentrum. De taken van het Nationaal Crisiscentrum omvatten: het monitoren van de informatiestroom door het opstellen van situatierapporten, het geven van juridisch advies, het opstellen van ad hoc risicoanalyses, het coördineren van de crisiscommunicatie en het bieden van logistieke ondersteuning. De Groupe Transversal Inondations (Transversale Groep Overstromingen) is de plaats waar verschillende technische diensten van het Waalse ministerie (le Département Expertise Hydraulique et Environnement SPW MI) samenwerken met de technische diensten van de provincies. Volgens het evaluatierapport had de Transversale Groep Overstromingen echter weinig contact met de lokale autoriteiten en hun hulpdiensten bij de voorbereiding op crisissituaties.

3.3 Partnerregio in Limburg, Nederland

De Nederlandse nationale overheid heeft naar eigen zeggen een dubbele rol in geval van een crisis. Enerzijds is zij crisispartner op lokaal of regionaal niveau. In het geval van de overstromingen was dat Rijkswaterstaat. Anderzijds heeft de rijksoverheid ook een rol in de nationale crisisstructuur. De minister van Justitie en Veiligheid is coördinerend minister op het gebied van crisisbeheersing.²⁵ Hij is verantwoordelijk voor de organisatie, werking, samenhang en integrale aanpak van het crisisbeheersingsbeleid en -stelsel, waarbij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) deze coördinerende rol van de minister vervult. De interdepartementale afspraken over de inrichting en werkwijze van de nationale crisisorganisatie zijn vastgelegd in het Instellingsbesluit van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing en uitgewerkt in het Nationaal Handboek Crisisbeheersing.²⁶

In Nederland worden lokale of regionale crises echter in de meeste gevallen afgehandeld door de autoriteiten (bijv. de gemeente, het waterschap of de Veiligheidsregio) en de organisaties die op dat niveau werkzaam zijn. Dit was ook het geval bij de overstroming van 2021. De nationale overheid was voornamelijk betrokken via Waterstaat, maar de leiding lag op regionaal en gemeentelijk

²³ Zie de beschrijving van het Nationaal Crisiscentrum (crisiscentrum) op de pagina <https://crisiscentrum.be/nl/newsroom/overstromingen-einde-van-het-federale-crisisbeheer>, bekeken op 22 juni 2023.

²⁴ Zie Jaarverslag 2021 van het Nationaal Crisiscentrum, te vinden op https://crisiscentrum.be/sites/default/files/documents/files/Jaarrapport_2021_NL.pdf.

²⁵ Zie gedetailleerde beschrijving op de pagina van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, <https://www.nctv.nl/themas/crisisbeheersing>.

²⁶ Zie de huidige versie, Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing 2022, te raadplegen op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0047534/2022-11-30> Nationaal Handboek Crisisbeheersing, <https://www.nctv.nl/documenten/publicaties/2022/12/06/nationaal-handboek-crisisbeheersing>. Op 10 juli 2023 ontsloten.

niveau. De bevoegdheden zijn beschreven in het bovengenoemde Nationaal Handboek Crisisbeheersing. De Veiligheidsregio Zuid-Limburg heeft op haar beurt de structuren en verantwoordelijkheden vastgelegd in een Regionaal Crisisplan.²⁷

Daarnaast waren de vereisten van het geactualiseerde civiele beschermingsplan Hoogwater Maas, Limburg 2020-2023 (Rampbestrijdingsplan Hoogwater Maas, vastgesteld op 4 december 2020) ook doorslaggevend voor het crisismanagement om voorbereid te zijn op overstromingsproblemen. Het plan sluit aan op de bestaande crisisstructuur (GRIP). Het plan beschrijft hoe de Veiligheidsregio Zuid-Limburg zal reageren op verschillende scenario's rond de Maas. Het plan gaat echter niet in op de omliggende rivieren en beken. Uit het evaluatierapport²⁸ van de Veiligheidsregio was gebleken dat juist vanwege de overstromingen in het Geul- en Gulpgebied besloten was om op te waarderen naar GRIP-4. De Maas had op dat moment de grens van 2600 m³/3, die geldt in de planning voor opwaardering naar GRIP-4, nog niet overschreden.

Wie wanneer de leiding had tijdens de crisis is geregeld in het Nederlandse systeem van verschillende "GRIP"-niveaus. Dit staat voor "Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure". De GRIP-structuur is in het leven geroepen om de toename van hulpdiensten op een ordelijke manier te organiseren. GRIP verwijst naar de organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing door de hulpdiensten van de Veiligheidsregio.

De schaalniveaus zijn:

GRIP 1: Respons ter plaatse (Commando Plaats Incident' (CoPI) leider, politie- of brandweerpersoneel).

GRIP 2: Verdere gevolgen voor het milieu (hoofd van de brandweer of politie)

GRIP 3: Bedreiging voor het welzijn van de bredere gemeenschap (geleid door de burgemeester)

GRIP 4: Gebeurtenis die gevolgen heeft voor meerdere gemeenten (onder leiding van de voorzitter van de Veiligheidsregio)

GRIP 5: Bovenregionaal evenement

Voor situaties waarin er nog geen sprake is van een acute crisis, maar de beoordeling van de effecten of voorbereidende maatregelen nodig zijn, wordt gebruik gemaakt van zogeheten kernoverleggen. Al in de late namiddag van 12 juli, nadat de KNMI-meldingen van extreme neerslag binnenkwamen en waarschuwingen werden afgegeven, kwam een kernoverleg bijeen om mogelijke scenario's te onderzoeken, waarna ook de gemeenten werden geïnformeerd. Op 13 juli werd 's avonds Grip 2 afgekondigd en op 14 juli rond 13.00 uur werd al Grip 4 afgekondigd, waarbij de Veiligheidsregio de regie hield. Om 17.30 uur kondigde het KNMI het hoogste waarschuwningsniveau (code rood) aan. De waarschuwing gaf aan dat de weerssituatie aanzienlijke schade kon veroorzaken.²⁹ Op 17 juli werd het gripniveau teruggebracht naar Grip 2 en op 19 juli naar Grip 1. De crisisbeheersing werd dus gekenmerkt door het respectievelijke gripniveau, dat zowel de politieke als de operationele verantwoordelijkheid bepaalde. In de crisis was de Veiligheidsregio echter, door de snelle classificatie als Grip 4-gebeurtenis, het belangrijkste aanspreekpunt voor de aangrenzende regio's tijdens de piekfase. De Nederlandse situatie was in dit opzicht niet bijzonder complex voor de partners in de Euregio Maas-Rijn, maar paste goed in de EMRIC-structuren, omdat de Veiligheidsregio daar goed gekoppeld is met de partners. Opmerkelijk is ook de minder sterke rol van de nationale overheid, die echter wel ter plaatse betrokken was via Waterstaat.

²⁷ Zie Veiligheidsregio Zuid-Limburg: 2020 - 2023 Regionaal crisisplan, versie oktober 2020. Opgehaald van https://www.vrzt.nl/application/files/1416/0570/6867/Crisisplan_2020-2023_VRZL_Definitief.pdf.

²⁸ Zie beschrijving van de aanpassingen van de GRIP-stappen in de evaluatie, Veiligheidsregio Zuid-Limburg, Voorbij het ergste scenario Leerevaluatie hoogwater Veiligheidsregio, hoofdstuk 3, "Gebeurtenissen op hoofdlijnen", pagina 8-10.

²⁹ Ibid.

3.4 Partnerregio in Limburg, België

De structuren en wettelijke regelingen tussen het federale niveau, de provincies en gemeenten die al beschreven zijn in de beschrijving voor de provincie Luik, zijn ook van toepassing op de provincie Belgisch Limburg.

Zoals reeds beschreven in het geval van de provincie Luik, riep de gouverneur van de provincie Limburg de provinciale fase uit en leidde hij het provinciale crisisbeheer. Samen met experts van de nood- en veiligheidsdiensten besliste hij over de te nemen stappen om de crisis te beheersen. Dit omvatte bijvoorbeeld de inzet van materieel en troepen, de evacuatie van bepaalde gebieden (zie hoofdstuk over chronologie), het opzetten van schuilplaatsen voor getroffen en informatie voor de bevolking, enz.³⁰ De gouverneur wordt ondersteund door de dienst Noodplanning & Crisisbeheer. Deze dienst is verantwoordelijk voor noodplanning en ondersteunt gemeenten, schrijft noodplannen en organiseert oefeningen. In het geval van de overstromingen ging de dienst zoals vereist over op "crisismanagement" en ondersteunde het provinciale coördinatiecomité. Dit comité vergadert in de speciaal daarvoor ingerichte crisisruimte in het provinciehuis, die altijd voor dit doel gereed wordt gehouden.

De provinciale fase wordt uitgeroepen wanneer een gebeurtenis meerdere gemeenten tegelijk treft of wanneer één gemeente niet over voldoende middelen beschikt om de situatie aan te pakken. Op die manier kunnen middelen uit de hele provincie worden ingezet om bijstand te verlenen. Hoe lang een provinciale fase duurt, hangt af van de aard en de omvang van de gebeurtenis. Zoals reeds uitgelegd in het hoofdstuk over de Waalse situatie, werd de federale fase al op 15 juli afgekondigd.

³⁰ Zie de beschrijving van de bevoegdheden op de pagina van de Provincie Limburg, <https://crisis-limburg.be/gouverneur/>, geraadpleegd op 13 juli 2023.

4. Politieke evaluatie en evaluatie van de crisis in de regio's

4.1 Verschillende manieren van evaluatie in NRW

Vanwege de vele dodelijke slachtoffers en de enorme financiële schade werd in de getroffen Duitse deelstaten de kwestie van de politieke verantwoordelijkheid opnieuw bekeken. In NRW gebeurde dit vooral in het deelstaatparlement, waar een "onderzoekscommissie overstromingsramp" werd opgericht³¹. Deze commissie hield zich vooral bezig met het optreden van de deelstaatregering in coördinatie met de districtsregering, Kreisen en zelfstandige steden. Het rapport komt tot de conclusie dat de centrale functies voor overstromingsbescherming in Noordrijn-Westfalen in het Ministerie van Milieu³² en in de ondergeschikte instantie (LANUV) ten tijde van de overstromingsramp niet bezet of onderbemand waren.³³ Ook wordt uitvoerig vermeld dat de verantwoordelijke minister van Milieu Ursula Heinen-Esser (CDU) vanwege een vakantie slechts in zeer beperkte mate bij de crisisbeheersing betrokken was. Dit leidde tot haar ontslag in april 2022.³⁴ De onderzoekscommissie diende in maart 2022 een tussentijds rapport in. Tot op de dag van vandaag (juli 2023) is de Onderzoekscommissie II "Watersnoodramp" nog steeds actief en heeft tot mei 2023 hoorzittingen gehouden. Dit suggereert dat deze evaluatie van de overstromingsramp in NRW tot op de dag van vandaag nog steeds niet is afgerond.

Met betrekking tot crisismanagement maakten deskundigen en personen die betrokken waren bij de hoorzittingen analyses en beschreven aanbevelingen. Deze hadden bijvoorbeeld betrekking op de informatie en communicatie van de verschillende bronnen van weersvoorspellingen en de verdere evaluatie van de vroegtijdige waarschuwingen door het Europese EFAS-systeem, de Duitse weerdienst en andere bronnen die waarschuwingen hadden uitgegeven.³⁵ De experts verklaarden dat het niet aan de vroegtijdige waarschuwingen van de bovengenoemde diensten lag, maar eerder aan het vermogen om de waarschuwingen ter plaatse te analyseren en te beoordelen op hun lokale betekenis.

Daarnaast waren er in de Bondsrepubliek Duitsland algemene tekortkomingen op het gebied van rampenbeheersing, die volgens de deskundige professor Christoph Gusy van de Universiteit van Bielefeld een rol hadden gespeeld. Hij sprak van een onderontwikkelde rampenbeheersingscultuur in Duitsland. Dit is niet in de laatste plaats te wijten aan het feit dat de mogelijkheid van een ramp normaal gesproken niet breed wordt besproken in het normale politieke bedrijf en dus wordt weggedrukt uit de communicatieprocessen. De onderzoekscommissie besprak ook de structuur van de crisisteams en vooral hun wettelijke verankering, bijvoorbeeld de definities in het decreet van de deelstaatregering "Crisismanagement door crisisteams in de deelstaat Nordrhein-Westfalen bij grootschalige operaties, crises en rampen" van 26 september 2016. In de loop van hun ondervraging wezen individuele experts, zoals de rechts- en bestuurswetenschapper prof. Markus Thiel, op de noodzaak van een wettelijk verankerde versterking van de rol van de deelstaatregering. In het geval van de overstromingen werd er op deelstaatsniveau namelijk geen crisisteam van de deelstaatregering opgericht, maar een coördinatiegroep.

³¹ Zie Landtag NRW, Zwischenbericht des Parlamentarischen Untersuchungsausschusses V ("Hochwasserkatastrophe") zu dem Auftrag des Landtags Nordrhein-Westfalen vom 9. September 2021, Drucksache 17/14944 (Neudruck), 25.03.2022.

³² Op dat moment met de officiële naam "Ministerie van Milieu, Landbouw, Natuur en Consumentenbescherming" (MULNV).

³³ Ibidem, pagina 1129.

³⁴ Zie Süddeutsche Zeitung, 7 april 2022, Ontslag na de partij, geraadpleegd op 13 juli 2023, <https://www.sueddeutsche.de/politik/flutkatastrophe-heinen-esser-ruecktritt-mallorca-1.5563029>.

³⁵ Zie bijvoorbeeld de interviews met medewerkers van de Duitse Meteorologische Dienst en de deskundigen over het Europese EFAS-systeem.

Naar aanleiding van hun eigen evaluatie en de beschikbare evaluaties (bijv. Landtag) hebben enkele belanghebbenden in NRW voorstellen geformuleerd ter verbetering van het crisismanagement op het gebied van overstromingen. Het toenmalige ministerie van Milieu, Landbouw, Natuurbescherming en Consumentenbescherming van de deelstaat Noordrijn-Westfalen presenteerde op 20 januari 2022 een document met de titel "Leren van de overstromingen - 10-puntenwerkplan voor hoogwaterbescherming in tijden van klimaatverandering". Er werden onder andere voorstellen gedaan voor informatieverstrekking, risicobeheerplanning, lokale bescherming tegen overstromingen, de aanwijzing van uiterwaarden en het beheer van stuwdammen. Grensoverschrijdende kwesties zijn niet in het 10-puntenplan opgenomen.

Van bijzonder belang voor deze studie waren ook de concrete voorstellen van de brandweerkorpsen in NRW, die actief betrokken waren bij de operationele crisisbeheersing. De brandweer heeft in een apart document aanbevelingen gedaan voor de verdere ontwikkeling van de civiele bescherming.³⁶ Er worden concrete voorstellen gedaan over verschillende aspecten van paraatheid en crisismanagement, zoals de invoering van een terugkerende planning van de behoeften op het gebied van rampenbeheersing in de deelstaat, Krisen en Kreisfreie Städte als centraal sturingselement. Er wordt ook voorgesteld om een competentiecentrum voor rampenbestrijding op te richten op het niveau van de staat en de verplichte vorming van taskforces voor buitengewone gebeurtenissen (SAE) in alle steden en gemeenten die tot de districten behoren, in combinatie met de invoering van regelmatige oefeningen voor alle actoren in de rampenbestrijding en de uitbreiding van de technische uitrusting voor rampenbestrijding.

Herwaardering in de stadsregio Aken

Volgens StädteRegionsrat Tim Grüttemeier³⁷ hadden de verantwoordelijken in de StädteRegion besloten om niet deel te nemen aan de enquête van de onderzoekscommissie van de Landtag NRW, omdat ze niet wilden dat het een partijpolitieke afrekening zou worden. De actoren in de StädteRegion waren sceptisch of de "evaluatie" van de Landtag wel iets wezenlijks zou opleveren voor het leerproces. De StädteRegion zelf voerde geen expliciete evaluatie uit van haar eigen crisismanagement in de gevaarlijke situatie van de overstroming van 2021. In juni 2023 werd echter een nieuwe strategie ("Strategiepapier Katastrophenschutz") gepresenteerd. In dit kader werd een soort evaluatie van de bestaande processen en capaciteiten uitgevoerd. Volgens de strategienota worden "tekortkomingen en doelen, maar ook visies geïdentificeerd". Er worden instrumenten en doelen voorgesteld om de uitdagingen in de toekomst beter aan te kunnen.³⁸ In een apart hoofdstuk over de toekomst van het crisisteam werd het takenveld onderzocht tijdens een workshop in maart 2022. Daaruit kwam naar voren dat de coördinatiegroep van de crisiseenheid (KGS) niet werd ingezet op een manier die past bij haar taak bij een crisis en deels werd gebruikt als "nadere werkspeer ("Arbeitsmuskel") van de diensten". Volgens het rapport was dit gebruik niet zinvol noch motiverend. Daarom werd in een onmiddellijke maatregel de ruimtelijke en technische basis voor de coördinatiegroep gecreëerd en het taakprofiel aangescherpt. Om de werkdruk van alle medewerkers te verlichten, werd binnen de autoriteit extra personeel aangeworven en werden maatregelen voor initiële opleiding en bijscholing uitgevoerd.

³⁶ Katastrophenschutz in Nordrhein-Westfalen, Vorschläge für eine Weiterentwicklung (2021), Strategiepapier herausgegeben vom Verband der Feuerwehren in NRW (VdF NRW), der Arbeitsgemeinschaft der Leiter der Berufsfeuerwehren in NRW (AGBF NRW) und der Arbeitsgemeinschaft der Leiter hauptamtlicher Feuerwachen in NRW (AGHF NRW), geraadpleegd op 14 juli op <https://cache.pressmailing.net/content/Odd9aa00-938a-4d09-9adc-5d4f4101de90/2021-10-08Katastrophenschutz.pdf>.

³⁷ Videogesprek met StädteRegionsrat Tim Grüttemeier op 23.3. 2023.

³⁸ Zie StädteRegion Aachen, 2023: Strategiedocument rampenbestrijding Basis voor het waarborgen van een efficiënt beschermingsniveau voor het verantwoordelijkheidsgebied van de StädteRegion Aachen als lagere autoriteit voor rampenbestrijding op de lange termijn.

De eigen evaluatie in de Kreis Heinsberg werd intern uitgevoerd, net als in de stad Aken.

Evaluatie op het federale niveau

Om de verticale en horizontale uitwisseling van informatie tussen de federale regering en de deelstaten te verbeteren en om de samenwerking op het gebied van civiele bescherming te intensiveren, werd naar aanleiding van de overstromingsramp een rapport ingediend door het federale ministerie van Binnenlandse Zaken met de titel "Bericht zur Hochwasserkatastrophe 2021: Katastrophenhilfe, Wiederaufbau und Evaluierungsprozesse." In dit rapport worden verschillende voorstellen gedaan voor een betere crisisbeheersing. Een concreet voorstel was de oprichting van een Gemeenschappelijk Competentiecentrum voor Civiele Bescherming (GeKoB) van de federale regering en de deelstaten. Dit competentiecentrum is een gestructureerd samenwerkingsplatform voor de lange termijn en wordt volgens de federale regering "ondersteund door de federale regering en de deelstaten als de oorspronkelijke plichtdragende voor civiele bescherming". De federale regering en de deelstaten richtten het Gemeenschappelijk Competentiecentrum voor Civiele Bescherming (GeKoB) op 2 juni 2022 in Würzburg op tijdens de voorjaarsbijeenkomst van de Conferentie van ministers van Binnenlandse Zaken. De rechtsgrondslag is de "Overeenkomst tussen de federatie en de deelstaten over de oprichting van het Gemeenschappelijk Competentiecentrum voor Civiele Bescherming", die op 5 mei 2023 in het Staatsblad is gepubliceerd. Bovendien zal het opleidingsaanbod op het gebied van crisismanagement voor het personeel van de deelstaten en de Kreisen of Kreisfreie Städte aanzienlijk worden uitgebreid. De wettelijke basis voor de invoering van waarschuwingsberichten op mobiele telefoons via cell broadcast werd ook snel gecreëerd. In de telecommunicatiewet werd een nieuwe § 164a ingevoegd. Cell Broadcast werd voor het eerst getest in Duitsland tijdens de landelijke waarschuwingsdag op 8 december 2022. Het systeem werd vervolgens op 23 februari 2023 ingevoerd.

4.2 Evaluatie in de provincie Luik en in Wallonië

In de provincie Luik en voor het Waalse Gewest waren er twee externe en gedetailleerde evaluaties van wat er gebeurde. De eerste heeft betrekking op het feitenonderzoek en de tweede presenteerde conclusies en aanbevelingen ("Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021").

De auteurs concludeerden in deel 2 (Michaux et al, 2021) dat de gebeurtenis in juli 2021 als zeldzaam tot zeer zeldzaam kan worden beschouwd, zowel wat betreft de intensiteit en de geografische spreiding van de neerslag als wat betreft de hydrologie van de rivier. De gemeten afvoeren bij de Weser overschreden de 100-jaars overstroming. Bij de Eupen-stuwdam toonde de analyse aan dat de dam zijn functie als overstromingsafdekking vervulde en dat de manoeuvres werden uitgevoerd volgens de behandelingsgraad. Zonder de dam zou de situatie stroomafwaarts nog rampzaliger zijn geweest. Door de snelheid van de overstroming konden de beheerders geen extra reservoir in het stuwmeer creëren door preventief te lozen. De gebruiksaanwijzing voor de dam voorzag sowieso niet in de mogelijkheid om deze extra reserve vooraf te creëren. Vanuit hydraulisch oogpunt volstond de capaciteit van de stuwdam van Eupen niet om het aangetoonde tekort aan hydraulische capaciteit van de rivier stroomafwaarts te compenseren. Bovendien heeft de verstedelijking van de vallei ongunstige kenmerken. Gebouwen staan direct op de oeverwallen of zelfs in het profiel van de rivier. Dit vormt een bedreiging voor een groot deel van de bevolking van de vallei. Het deelstroomgebied van de Weser is een van de uiterwaarden met de hoogste bewoningsdichtheid in het district.

In het evaluatierapport werden aanbevelingen opgesomd die binnen een gemeenschappelijk overleg tussen de Waalse bestuurslichamen en de instanties van de provinciegouverneurs zijn doorgenomen. In totaal werden 35 maatregelen voorgesteld die betrekking hadden op vier verschillende gebieden, namelijk dambeheer, alarm- en waarschuwingssystemen, bescherming

tegen overstromingen en crisisplanning en -beheer. Enkele van de aanbevelingen op het gebied van crisisplanning en -beheer worden hieronder gepresenteerd.

In het rapport wordt voorgesteld om het personeel van de "Groupe Transversal Inondations" (Transversale Groep Overstromingen) beter te betrekken bij de noodplanning op het niveau van gouverneurs en gemeenten om de ontwikkeling van gemeenschappelijke relevante instrumenten voor crisisbeheer te bevorderen. De transversale groep is de plaats waar verschillende technische diensten van de SPW MI (Waals Ministerie, le Département Expertise Hydraulique et Environnement) samenwerken met de technische diensten van de provincies. De onderlinge afstemming van de diensten moet worden verbeterd. Het rapport identificeert vergelijkbare behoeften voor het verbeteren van de samenwerking met lokale/provinciale hulpdiensten. Om de communicatie tussen belanghebbenden te vergemakkelijken, heeft het NCCN (Centre Federal) het Incident & Crisis Management System (ICMS) ontwikkeld, een nationaal portaal voor samenwerking. Een aanbeveling was om gemeentelijke actoren beter aan te sluiten op het beheersysteem. Dit IT-systeem wordt door alle actoren in crisisbeheersing in het hele land gebruikt, met name om informatie te synchroniseren en communicatie tussen de verschillende betrokken actoren mogelijk te maken. Het vervult ook de functie van een logboek. Daarnaast werd aanbevolen om de dambeheerteams te versterken op het gebied van onderhoud en beheer van dammen en risicobeheer. Op het gebied van crisisbeheer werd voorgesteld om planningsinstrumenten voor maatregelen ter bescherming van de bevolking (bijv. evacuaties) verder te ontwikkelen om de cultuur van het omgaan met dit risico te versterken. Vanwege de kritieke situatie met betrekking tot bouwplaatsen bij dammen werd voorgesteld om procedures in te voeren voor het beheer van de bouwplaats in het geval van een crisis. Er zou ook een hervorming moeten komen in de richting van een meer uniform beheer van waterlopen die door waterbouwkundige constructies worden gereguleerd.³⁹

Naast deze externe, technische evaluatie van de overstromingsramp vond er - vergelijkbaar met die in NRW - een politieke evaluatie plaats waarbij ook de politieke verantwoordelijkheid in het geding was. Op 24 maart 2022 presenteerde de Waalse parlementaire onderzoekscommissie haar eindrapport, waarin vele getuigen uit de politieke en operationele domeinen van crisismanagement werden ondervraagd. Onder andere de Waalse minister bevoegd voor Klimaat, Energie, Mobiliteit en Infrastructuur, Philippe Henry, had tijdens de hoorzitting op 21 januari verschillende tekortkomingen vastgesteld en verbeteringen voorgesteld, waarvan sommige afkomstig waren uit het bovenvermelde onafhankelijke evaluatierapport⁴⁰. Henry pleitte ervoor om in Wallonië de manier waarop weersvoorspellingen worden geanalyseerd en gebruikt door de verschillende belanghebbenden te versterken en te verbeteren. Hij zag ook de nood aan een wettelijk kader voor externe controle van dammen, de nood aan de ontwikkeling van noodplannen specifiek voor dammen en die gecoördineerd moeten worden met provinciale en lokale autoriteiten. En verder zag hij de noodzaak om een nieuw evenwicht te vinden voor de Eupen dam tussen het vergroten van de bufferreserve voor toekomstige overstromingen en het behoud van de garantie voor drinkwatervoorziening.

Op 15 oktober 2021 had de onderzoekscommissie een hoorzitting gehouden met Catherine Delcourt, Commissaire d'arrondissement de la Province de Liège. Deze had ook betrekking op de institutionele aspecten van het beheer van overstromingen en de reactie op noodsituaties, met inbegrip van de organisatie van haar publieke instelling en de interactie met de verschillende niveaus. Op 21 juni 2021 had gouverneur Hervé Jamar de leiding van de provincie overgedragen aan Catherine Delcourt, die tijdens de overstromingen als provinciegouverneur optrad. Mevrouw

³⁹ Thomas Michaux et al: Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021, Lot 2 - Recommandations.

⁴⁰ Ibid.

Delcourt deed onder meer de volgende suggesties om het crisisbeheer te verbeteren: de provinciale diensten moeten in staat worden gesteld om de materiële impact van stormen die door weersvoorspellingen worden voorspeld, beter in te schatten. Ze stelde ook voor om de samenwerking tussen politie en reddingsgebieden te verbeteren. En de rol van het regionale crisiscentrum (Centre régional de crise, CRC) zou versterkt moeten worden met het oog op het mobiliseren van menselijke en materiële middelen. Ze pleitte ook voor meer oefeningen om de noodplannen volledig onder controle te krijgen en beter voorbereid te zijn.⁴¹

4.3 Evaluatie in Zuid-Limburg

De Veiligheidsregio Zuid-Limburg voerde tussen 9 september en 25 november 2021 een evaluatie uit met de hulp van het externe bureau COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement)⁴². De evaluatie was gebaseerd op enquêtes en evaluaties van de verantwoordelijken en het betrokken personeel, en op een enquête onder de burgers.⁴³ Bovendien zijn er evaluaties en rapporten beschikbaar.⁴⁴ In tegenstelling tot Wallonië en NRW werd de evaluatie in Zuid-Limburg minder gekenmerkt door een zoektocht naar politieke verantwoordelijkheid. De herijking had daarom ook meer een technisch, bestuurlijk karakter, waarbij het de Veiligheidsregio naar eigen zeggen ging om "leren van de gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds het afkondigen van de "Code Geel" door het KNMI op 12 juli 2021. De focus ligt op de opgaven en uitdagingen en hoe die zijn overwonnen." In die zin moest de evaluatie beschrijven wat goed was gegaan en waar ruimte was voor verbetering.⁴⁵

Een van de belangrijkste bevindingen van de evaluatie met betrekking tot crisismanagement was dat de crisismanagementorganisatie in verschillende opzichten niet veerkrachtig genoeg was (en dus kwetsbaar). Ten eerste door personeelstekorten. Een factor hierbij was dat de crisisorganisatie van de Veiligheidsregio Zuid-Limburg bestond uit medewerkers die veelal afkomstig waren uit één organisatie, namelijk de brandweer. Daarnaast hadden veel medewerkers binnen de brandweer meerdere functies in deze crisisorganisatie. Verder bleek het volgens het rapport een uitdaging voor de teams om op het juiste moment met elkaar in contact te komen en duidelijke raakvlakken te creëren. Dit kwam doordat de operatie bij deze ramp niet paste in het kader waarop de crisisbeheersing was voorbereid.⁴⁶

Uit de evaluatie kwamen ook veel positieve aspecten naar voren, vooral met betrekking tot de samenwerking van veel actoren, ondanks de genoemde complexiteit. Zo staat in het rapport dat alle instanties intensief samenwerkten met het Waterschap Limburg, Rijkswaterstaat, de Nationale Reddingsvloot, Defensie, Enexis en het Rode Kruis. Wat betreft de hulp van andere regio's en andere partners was het soms moeilijk om te weten hoe te coördineren, omdat er tijdens de ramp veel informeel georganiseerd was. Ondanks alle uitdagingen keken de betrokkenen volgens de evaluatie terug op een prettige samenwerking en was er veel wederzijds begrip.⁴⁷ In de eigen evaluatie van de

⁴¹ Zie Waals Parlement, 2021: Rapport de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les causes et d'évaluer la gestion des inondations de juillet 2021 en Wallonie, Rapport présenté au nom de la Commission d'enquête parlementaire par M. Bierin et Mme Schyns 4e session de la XIe législature, www.parlement-wallonie.be, geraadpleegd op 23 januari 2023, pagina 32.

⁴² Zie COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement): Voorbij het ergste scenario, Leerevaluatie hoogwater Veiligheidsregio Zuid-Limburg, 2022.

⁴³ Ibidem, pagina

⁴⁴ De gebeurtenissen en de exacte volgorde zijn bijvoorbeeld al gepresenteerd in het volgende rapport: Task Force Fact Finding hoogwater 2021 (2021). Hoogwater 2021: Feiten en Duiding. Expertise Netwerk Waterveiligheid. <https://doi.org/10.4233/uuid:06b03772-ebe0-4949-9c4d-7c1593fb094e>

⁴⁵ Zie COT 2022, pagina 4.

⁴⁶ Ibidem pagina 3.

⁴⁷ Ibid.

ationale reddingsvloot (NRV) werd echter gesteld dat vooral de integratie een probleemgebied was. In Limburg werden crisispartners (defensie, waterverenigingen en het Rode Kruis) ingezet die niet waren afgestemd met de Nationale Reddingsvloot.⁴⁸

In de evaluatie van de Veiligheidsregio werden verschillende suggesties gedaan om het crisismangement in de toekomst te verbeteren.⁴⁹ Hierbij werd bijvoorbeeld verwezen naar een effectievere actualisering van de planningsdocumenten. In gesprekken met de partnerorganisaties zou besproken moeten worden of de samenwerking ook in de "koude" fase (fase zonder crisis) effectief zou moeten zijn. Met het oog op de toekomst is het ook wenselijk om concrete afspraken te maken met de partners. Er werd voorgesteld om een zogenaamde "scenariokaart" te ontwikkelen, waarin aandacht wordt besteed aan effectbeoordeling. Dit zou het mogelijk maken om tijdens een crisis verschillende instanties snel en eenduidig van de juiste interpretatie van een situatie te voorzien. Als lering uit de crisis werd ook aanbevolen om flexibel te zijn in termen van structuren naarmate de complexiteit toeneemt.

Vooraf in de communicatie met bewoners werden verschillende suggesties gedaan. Bij het waarschuwen van bewoners moeten verschillende boodschappen worden vermeden. Daarnaast moet worden bekeken welke mogelijkheden er zijn om de commandovoering en de lokale CoPI-lijn (Commando Plaats Incident) uit te breiden met functionarissen van alle vier de multidisciplinaire pijlers (brandweer, politie, geneeskundige zorg, gemeenten). Ten tweede moeten inspanningen worden geleverd om vraag en aanbod van hulp in de toekomst beter op elkaar af te stemmen.

4.4 Evaluatie in de Belgische provincie Limburg en in Vlaanderen

In de Belgische provincie Limburg verschilde het proces van evaluatie en evaluatie van de andere gewesten. Terwijl men in het geval van de Nederlandse Veiligheidsregio Zuid-Limburg kan verwijzen naar verschillende documenten (zie hierboven), heeft de provincie Limburg in België geen eigen evaluatie gepubliceerd. Openbare documenten over de crisissituatie komen enerzijds van de Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid (CIW) Vlaanderen⁵⁰, anderzijds van de Vlaamse Milieumaatschappij (2021)⁵¹. De CIW organiseert sinds 2004 het overleg over integraal waterbeleid en is verantwoordelijk voor de coördinatie en afstemming tussen de verschillende actoren in Vlaanderen. De CIW wordt voorgezeten door de Vlaamse Milieumaatschappij (als onderdeel van de Vlaamse overheid), die verantwoordelijk is voor de coördinatie van een integraal waterbeleid. De Provincie Limburg heeft volgens verantwoordelijken bewust geen externe publieke evaluatie laten uitvoeren, maar intern en in overleg met de betrokken gemeenten een evaluatie uitgevoerd.⁵² Hiervoor zijn gesprekken en discussies gevoerd met uitvoerders en verantwoordelijken van gemeenten en andere instellingen. Dit waren vooral de betrokken functionarissen bij brandweer, politie, civiele bescherming, de verantwoordelijken voor het waterbeheer en de informatie- en communicatiediensten. Het was ook de bedoeling om ze door te geven aan het nationaal crisiscentrum voor evaluatie op nationaal niveau. In tegenstelling tot Wallonië was er geen

⁴⁸ Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (2022): De inzet van de Nationale Reddingsvloot bij de watersnood in Limburg en België, <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/04/20220324-NIPV-Evaluatie-inzet-Nationale-Reddingsvloot.pdf>

⁴⁹ Zie COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismangement): Voorbij het ergste scenario, Leerevaluatie hoogwater Veiligheidsregio Zuid-Limburg, 2022, pagina 28/29.

⁵⁰ Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid, 2021, Evaluatierapport overstromingen Zomer 2021. Op 12 mei 2023 ontleend aan <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/downloads-van-nieuwsberichten/ciw-evaluatierapport-overstromingen-2021.pdf> CIW 15 december 2021.

⁵¹ Vlaamse Milieumaatschappij (2021), Rapport wateroverlast 29 juni - 28 juli 2021, geraadpleegd 26 mei 2023 op <https://www.waterinfo.be/Rapporten>.

⁵² De informele, interne documenten van deze evaluatie konden door de auteurs worden ingezien.

uitgebreide politieke evaluatie nodig omwille van de beperkte schade. Op maandag 10 juli 2021 vond in het Vlaams Parlement een actualiteitendebat plaats over de overstromingssituatie.⁵³ Echter, in vergelijking met de partnerregio's kunnen we later meer spreken over technische en administratieve evaluaties.

Voorstellen voor structurele hervormingen:

De Vlaamse ontwikkeling is ook uitzonderlijk omdat de regering in 2023 uitgebreide voorstellen presenteerde voor een structurele hervorming van de vroegere organisatie en verantwoordelijkheden op het vlak van waterbeheer. Vlaams minister van Leefmilieu Zuhal Demir (N-VA) had op 19 juli 2023 aangekondigd dat ze het beheer van waterlopen in Vlaanderen drastisch wilde hervormen. Ze wil het aantal organisaties van onbegaanbare waterlopen in Vlaanderen terugbrengen van 112 naar maximaal 12 onder de naam Waterschappen.⁵⁴ Het doel is om Vlaanderen beter in staat te stellen overstromingen en droogte te bestrijden met meer uniformiteit in het beheer. De verantwoordelijke instanties zijn momenteel: 50 gemeenten, het bestuur van 56 polders en waterlopen, vijf provincies en de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM).

4.5 Evaluatie in de EU

De overstromingsramp en in het bijzonder de kwestie van grensoverschrijdende samenwerking werden niet alleen nationaal en regionaal, maar ook in het kader van de EU geëvalueerd. Al op 28 september 2021 vond in het kader van het jaarlijkse programma "Lessons Learned" van het mechanisme voor civiele bescherming van de Unie (UCPM) een virtuele bijeenkomst plaats over "Lessons Identified from Recent Floods in Europe", waarbij met name de evaluatie van de overstromingsramp centraal stond.

De overstromingsramp in juli 2021 had niet alleen in Duitsland, België en Nederland, maar ook in Luxemburg en Frankrijk verwoestende verwoestingen aangericht.

De verzamelde "geleerde lessen" omvatten de volgende aanbevelingen en zijn afkomstig uit een document van de Duitse federale overheid⁵⁵ :

- Betere inbedding van wetenschappelijke kennis in alle fasen van de rampenrisicomanagementcyclus,
- Voortdurende ontwikkeling van systemen voor vroegtijdige waarschuwing (bijv. het Europees waarschuwingssysteem voor overstromingen EFAS) om bruikbare informatie te verkrijgen voor geïnformeerde besluitvorming,
- Verbeter de sector- en niveauoverschrijdende (bijv. lokaal/nationaal/EU) coördinatie en communicatie,
- Het EU-team voor civiele bescherming zo snel mogelijk inzetten en, indien nodig, meer dan één EU-verbindingfunctionaris,

⁵³ Zie Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid, 2021, Evaluatierapport overstromingen Zomer 2021. Op 12 mei 2023 ontleend aan <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/downloads-van-nieuwsberichten/ciw-evaluatierapport-overstromingen-2021.pdf> CIW 15 december 2021, pagina 8..

⁵⁴ Zie bijvoorbeeld het rapport op de pagina van het Vlaams infocentrum land- en tuinbouw van 17 juli. 2023. <https://vilt.be/nl/nieuws/demir-maakt-schoon-schip-in-het-waterloopbeheer-en-gooit-100-beheerders-overboord>

⁵⁵ Zie: Federaal Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: Rapport over overstromingsramp 2021: Rampenbestrijding, wederopbouw en evaluatieprocessen, (geen jaar gegeven).

- Mogelijkheden voor voortdurende opleiding, praktijk en uitwisseling in het kader van het EU-mechanisme.

5. Kenmerken van grensoverschrijdend crisisbeheer in de overstromingscrisis van 2021

5.1 Overeenkomsten en protocollen over grensoverschrijdende crisisbeheersing: Overstromingen waren geen EMRIC-thema

De rol van EMRIC in het geval van de overstroming van 2021 hangt in grote mate af van welke samenwerkingsovereenkomsten er tot nu toe zijn gesloten in het netwerk en welke professionele diensten als netwerkpartners betrokken waren bij het werk van EMRIC tot 2021. Het wordt al snel duidelijk dat het onderwerp overstromingen en de bijbehorende diensten tot nu toe geen rol hebben gespeeld in het netwerk. Dit heeft te maken met de geschiedenis van EMRIC, die begon met samenwerking op het gebied van medische diensten en brandweer. Volgens de eigen beschrijving van EMRIC zijn de samenwerkende diensten de brandweer van de stad Aken, de gemeentelijke afdeling Openbare orde en veiligheid van de Kreis Heinsberg en de gemeentelijke afdeling Openbare orde en veiligheid van de stadsregio Aken in Duitsland, de provincies Limburg en Luik in België en de Veiligheidsregio Zuid-Limburg en GGD Zuid-Limburg in Nederland. Zoals reeds vermeld, financieren deze organisaties het EMRIC-kantoor. Met betrekking tot de overstromingsproblematiek ontbreekt het nog aan specialistische samenwerkingsovereenkomsten, zoals die voor de andere onderwerpen zijn opgesteld, omdat de technische expertise bij externe autoriteiten ligt. Dit komt omdat de samenwerking is gebaseerd op gezamenlijke overeenkomsten over grensoverschrijdende samenwerking. Dit betreft deels internationale afspraken en verdragen tussen de EU-lidstaten Nederland, België en Duitsland of met deelstaten. Maar belangrijker voor de zeer intensieve samenwerking is met name de Euregio Maas-Rijn: de EMRIC-partners hebben eigen thematische grensoverschrijdende samenwerkingsovereenkomsten gesloten. Juist deze eigen overeenkomsten verklaren de verschillen met andere grensregio's, bijvoorbeeld aan de Duits-Nederlandse grens. In de afgelopen jaren is de lijst met overeenkomsten ongewijzigd gebleven, aldus het EMRIC-kantoor.

Kader 2: Overeenkomsten en contracten op het gebied van grensoverschrijdende crisisbeheersing in de Euregio Maas-Rijn

Europese overeenkomsten en verdragen

Verdrag inzake de grensoverschrijdende gevolgen van industriële ongevallen, 1992 (Helsinki)

Internationale overeenkomsten en verdragen tussen Nederland en Duitsland

1988	Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, zware ongevallen daaronder begrepen
1996	Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland inzake de kosten van bijstandsverlening, bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Overeenkomst van 7 juni 1988 inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, zware ongevallen daaronder begrepen

- 2010 Overeenkomst tussen het Technisches Hilfswerk, Landesverband Nordrhein-Westfalen en de Brandweren Veiligheidsregio's Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zuid-Limburg, Limburg Noofd, Gelderland Midden en Gelderland Zuid
- 2012 Aanpassing op de overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, zware ongevallen daaronder begrepen van 1988
- 2013 Overeenkomst tussen de Veiligheidsregio Zuid-Limburg en de Stadt Aachen en de StädteRegion Aachen over nauwe samenwerking op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- 2013 Overeenkomst tussen de Veiligheidsregio Zuid-Limburg, de Veiligheidsregio Limburg-Noord en de Kreis Heinsberg over nauwe samenwerking op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- 2014 Overeenkomst inzake de uitvoering van de Overeenkomst van 7 juni 1988 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, zware ongevallen daaronder begrepen

Internationale overeenkomsten en verdragen tussen Nederland en België

- 1984 Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen en ongevallen
- 1990 Eerste Aanvullende Overeenkomst ter uitvoering van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen en ongevallen
- 2006 Memorandum van overeenstemming inzake de samenwerking op het terrein van de beheersing van crisissen met mogelijke grensoverschrijdende gevolgen tussen het Koninkrijk België, het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg
- 2013 Overeenkomst tussen de Veiligheidsregio Zuid Limburg in Nederland en de Provincie Luik in België over de nauwe samenwerking op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- 2013 Overeenkomst tussen de veiligheidsregio's Zuid-Limburg, Limburg-Noord en Brabant-Zuidoost in Nederland en de Provincie Limburg in België over nauwe samenwerking op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- 2017 Aanpassing op de overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen en ongevallen

Internationale overeenkomsten en verdragen tussen België en Duitsland

- 1980 Overeenkomst tussen de Bondsrepubliek Duitsland en het Koninkrijk België inzake wederzijdse hulpverlening bij rampen en ernstige ongevallen

Bron: eigen weergave met bronnen van EMRIC

Zoals reeds vermeld, toont de lijst een ongebruikelijke overvloed aan individuele overeenkomsten tussen lokale actoren voor grensregio's. Aan de andere kant maakt de lijst ook duidelijk dat er in de EMRIC-associatie geen speciale overeenkomsten zijn voor specifieke overstromingscrises, wat, zoals gezegd, te maken heeft met het feit dat de verantwoordelijkheid bij externe actoren ligt. Dit is echter ook niet het geval voor andere crisisfenomenen zoals een gezondheids crisis, zoals bijvoorbeeld het geval was bij COVID. Met het eerdergenoemde liaison-model van het aanwijzen van

vaste contactpersonen zijn er afspraken over de communicatie bij een crisis. De focus van de EMRIC-samenwerking ligt onder andere op het hebben van een goed grensoverschrijdend netwerk van de meldkamers.

In die zin leidt de nauwe coördinatie tussen de partners ook tot gezamenlijke oefeningen.

Kader 3: Samenwerkingsoefening controlecentra 2023

Een typische EMRIC-activiteit vond plaats in Luik in juni 2023. EMRIC had daar een grensoverschrijdende controlecentrumoefening georganiseerd in de Euregio Maas-Rijn. Het scenario speelde zich af in de provincie Luik. Het doel van deze oefening was het realistisch trainen van grensoverschrijdende bijstandsverzoeken en het uitwisselen van informatie. Het doel van de oefening is om de informatie-uitwisseling in het kader van crisisbeheersing snel en efficiënt te kunnen organiseren wanneer er hulp nodig is aan de andere kant van de landsgrens.⁵⁶

Bron: EMRIC.info

Vóór de crisis van 2021 speelden overstromingen dus geen belangrijke rol als onderwerp. Er waren bijvoorbeeld geen speciale werkgroepen voor overstromingen. Dit betekent niet dat EMRIC geen duidelijk omschreven rol in het geval van een overstromingsramp. Net als bij de Corona-crisis stond de kwestie van wederzijdse bijstand echter niet op de voorgrond, omdat de partners aan alle kanten van de grens personeel en materiaal nodig hadden om in de eerste plaats hun eigen crisissituatie aan te pakken. In die zin was EMRIC als netwerk qua expertise, organisatie en aanpak nog niet voorbereid op deze specifieke grensoverschrijdende uitdaging.

5.2 Grensoverschrijdende aspecten als onderdeel van de regionale evaluatie van de overstromingscrisis?

Verrassend genoeg wordt grensoverschrijdende samenwerking nauwelijks genoemd in de nationale en regionale evaluaties, op enkele uitzonderingen na. In de Nederlandse evaluatie van de Veiligheidsregio wordt bijvoorbeeld niet verwezen naar de rol van EMRIC. Ook andere aspecten van grensoverschrijdende samenwerking komen niet aan bod. Het wordt echter wel genoemd in de evaluatie van de nationale reddingsvloot, omdat deze grensoverschrijdend is ingezet in de provincie Luik. België had in de nacht van woensdag op donderdag 15 juli via het Common Emergency Communication and Information System (CECIS) een aantal bijstandsverzoeken gedaan. Deze werden in eerste instantie niet door Nederland beantwoord, maar omdat de wateroverlastproblemen in België ernstig bleken, ging 's middags trein 2 (Noordwest) van de Nationale Reddingsvloot (NRV) op verzoek van het Nederlandse Nationaal Coördinatiecentrum naar Luik. Daar assisteerde de NRV naar eigen zeggen de lokale autoriteiten bij de verkenning en evacuatie. In de evaluatie van de inzet van de Nationale Reddingsvloot worden verschillende problemen van deze inzet gepresenteerd.⁵⁷

Tijdens de inzet stuitte de eenheden op een aantal knelpunten, aldus het rapport: België had een afwijkend (lokaal) inzetplan, wat een goede inzet van de Nationale Reddingsvloot bemoeilijkte. Ook zou de taalbarrière het moeilijk hebben gemaakt om informatie uit te wisselen tussen de bevoegde

⁵⁶ Zie de zelfbeschrijving van EMRIC op <https://emric.info/de/berichte/aktuelle-berichte/69/euregionale-leitstellenebung-in-luttich>.

⁵⁷ Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (2022): De inzet van de Nationale Reddingsvloot bij de watersnood in Limburg en België, <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/04/20220324-NIPV-Evaluatie-inzet-Nationale-Reddingsvloot.pdf>

lokale autoriteit en de NRV-eenheden ter plaatse. De doelstellingen van de operatie en de lokale behoeften waren onduidelijk en de leiding ter ondersteuning van de reddingsteams leek onbekend met het gebied. Een conclusie van het rapport was dat de Nationale Reddingsvloot niet voorbereid was op de extreme situatie in België. Apparatuur en hulpmiddelen waren niet voorbereid op deze omstandigheden (hoge waterstanden, hoge stroomsnelheid). Het gebrek aan structuur, leiderschap en logistieke ondersteuning stelde hoge eisen aan het huidige operationele commando om de situatie veilig te beheersen.

In de twee delen van de Waalse evaluatiestudie, die al zeer vaak is geciteerd, komt de rol van EMRIC of grensoverschrijdende samenwerking evenmin aan bod; aspecten van grensoverschrijdende samenwerking lijken geen onderwerp van de studie te zijn geweest. De enige verwijzing naar grensoverschrijdende samenwerking is de vermelding van het verzoek om Franse bijstand met speciale uitrusting op 15 juli naar aanleiding van een verzoek in het kader van het Europees mechanisme voor civiele bescherming. Er is echter geen beschrijving van de precieze aard van de bijstand en de overeenkomstige kwaliteit van de samenwerking. Volgens persberichten meldden de Franse minister van Binnenlandse Zaken, Gérald Darmanin, en de Franse Civiele Defensie op 15 juli dat ze 40 paramedici van de eenheid Opleiding en Interventie van de Civiele Defensie en een helikopter naar de provincie Luik hadden gestuurd.⁵⁸ De inzet van de Nederlandse Nationale Reddingsvloot wordt niet genoemd of geanalyseerd in de evaluaties.

Zelfs in het tussentijdse verslag van het deelstaatparlement van NRW wordt het grensoverschrijdende probleem slechts terloops genoemd. Samenwerking in het kader van EMRIC wordt niet genoemd. In de ondervraging was het een zorg van Werner Pfeil, een parlamentslid uit Aken, die vroeg naar grensoverschrijdende aspecten, maar geen duidelijke antwoorden kreeg. De expert Prof. Thiel was een van de weinigen tijdens de hoorzitting die aanbevelingen deed op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Volgens Thiel zullen de basisprincipes in de rampenbestrijding, zoals vergelijkbare professionele standaarden of de uitwisselbaarheid van ingezet materiaal, in de toekomst belangrijk zijn. Ook moeten de communicatiesystemen beter op elkaar worden afgestemd, wat ook communicatie met vergelijkbare telecommunicatiesystemen betekent.⁵⁹ Voor het overige worden er geen grensoverschrijdende aspecten besproken in de hoorzittingen met deskundigen. Uit de chronologische lijst van het tussentijdse rapport blijkt dat er op 15 juli 's avonds een telefoongesprek was tussen NRW-minister van Milieu Heinen-Esser en een collega van de Nederlandse regering, maar het tussentijdse rapport gaat niet in op waar dit contact over ging.⁶⁰

Zoals hierboven vermeld, heeft de StädteRegion geen specifieke evaluatie van de crisis van 2021 uitgevoerd, maar een algemene evaluatie van de rampenbestrijding.⁶¹ In dit document worden geen concrete voorstellen gedaan om het grensoverschrijdend crisismanagement te verbeteren, maar wordt wel aanbevolen om de samenwerking onder de paraplu van EMRIC te blijven bevorderen en financieel te ondersteunen. Dit houdt met name in dat het comité- en deskundigenwerk onder de paraplu van EMRIC wordt erkend als een essentieel onderdeel van een goed functionerende civiele bescherming.⁶²

In de interne evaluatie van de Belgische Provincie Limburg, uitgevoerd door de Dienst Noodplanning & Crisisbeheer, worden grensoverschrijdende kwesties op zijn minst kort vermeld. Het interne rapport was in principe positief over de contacten met de Nederlandse Veiligheidsregio Zuid-

⁵⁸ Zie Le Soir, Inondations: la France envoie de l'aide à Liège, online gepubliceerd 15 juli 2023, <https://www.lesoir.be/384180/article/2021-07-15/inondations-la-france-envoie-de-laide-liege>.

⁵⁹ Zie het tussentijdse verslag van het deelstaatparlement van NRW, pagina 75.

⁶⁰ Ibidem pagina 1132.

⁶¹ Zie StädteRegion Aachen, 2023: Strategiedocument rampenbestrijding Basis voor het waarborgen van een efficiënt beschermingsniveau voor het verantwoordelijkheidsgebied van de StädteRegion Aachen als lagere autoriteit voor rampenbestrijding op de lange termijn.

⁶² Ibidem, pagina 16.

Limburg. Wel wordt vermeld dat de informatie over maatregelen en geplande evacuaties nogal bescheiden was en voor verbetering vatbaar. Ook moeten de contacten met de Veiligheidsregio Limburg Noord en Brabant Zuid-Oost worden geïntensiveerd.

In het evaluatieverslag van de Vlaamse regering, dat ook vaker wordt vermeld, worden grensoverschrijdende aspecten niet in detail geëvalueerd. Eén grensoverschrijdend aspect wordt echter vermeld op de lijst van maatregelen ter verbetering van het crisisbeheer, namelijk de communicatie met Wallonië, Frankrijk en Nederland met betrekking tot de uitwisseling van informatie (peilen, debietgegevens) en informatie over de respectieve gedragslijn in de crisis.⁶³ Nog duidelijker worden in het rapport van het "Expert Panel Hoogwaterbescherming" aan de Vlaamse Regering getiteld "Weerbaar Waterland. Ons voorbereiden op wat al gebeurt" (juli 2022) tot onderwerp gemaakt aspecten van grensoverschrijdende samenwerking. Vanuit het perspectief van het expertpanel wordt de dynamiek van de samenwerking in de internationale rivierencommissies voor de Rijn en de Maas als beperkt ervaren. Belangrijke implementaties in het kader van de internationale samenwerking laten nog op zich wachten. Wel vindt er uitwisseling plaats, onder andere via de Vlaams-Nederlandse bilaterale Maascommissie, de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie en de Transboundary Water Association. Het deskundigenpanel beveelt een betere grensoverschrijdende uitwisseling van informatie aan, bijvoorbeeld over waterstanden en rivieren, evenals een verbetering van de grensoverschrijdende samenwerking bij crisisbeheer. Specifiek stelt het deskundigenrapport voor om de twee secretariaten van de Internationale Maascommissie (IMC) en de Internationale Scheldecommissie (ISC) te integreren om de efficiëntie te verhogen. Ook de samenwerking met de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) moet worden versterkt. Verder wordt aanbevolen dat het komende Belgische voorzitterschap van de Europese Raad in het voorjaar van 2024 zich inspant om grensoverschrijdende overstromingsbescherming, met inbegrip van lange termijn overwegingen en klimaatverandering, op de Europese agenda te plaatsen en een grotere Europese solidariteit tussen bovenstrooms en benedenstrooms gelegen gebieden te bevorderen.

Dit aspect van de evaluatie is dus zeer interessant, aangezien geen enkele andere evaluatie in de aangrenzende regio's het probleem van niet goed functionerende grensoverschrijdende netwerken op stroomgebiedniveau tot onderwerp heeft gemaakt.

5.3 Beoordeling van grensoverschrijdend crisisbeheer door actoren

5.3.1 Behoeft aan verbetering: de verschillende aspecten van crisismanagement

De eerste concrete overwegingen over een structurele evaluatie van de grensoverschrijdende aspecten van de overstromingscrisis zijn vooral te vinden in de context van de ontwikkeling van het Marhetak-project. Dit blijkt het duidelijkst uit de onderwerpen van de werkpakketten.⁶⁴ Tijdens de interviews in het kader van deze studie werd bevestigd dat in alle partnerregio's de voorspellingsmodellen nog moeten worden verbeterd en dat een betere uitwisseling van informatie op het gebied van weersvoorspellingen door de verantwoordelijken noodzakelijk wordt geacht. Dit omvat ook de vraag hoe informatie die wordt uitgewisseld op nationaal niveau in de toekomst ook beter en effectiever kan worden uitgewisseld in de EMR op het gebied van water-, weer- en grondendiensten en in het bijzonder tussen de EMRIC-partners. Alle gesprekspartners die politieke verantwoordelijkheid droegen in geval van een crisis of de politieke besluitvormers adviseerden, waren van mening dat er aanzienlijke verbeteringen mogelijk waren, vooral op het gebied van wederzijdse informatie. Dit heeft vooral betrekking op de uitwisseling van weergegevens en

⁶³ Zie: Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid, 2021, Evaluatierapport overstromingen Zomer 2021. Op 12 mei 2023 ontleend aan <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/downloads-van-nieuwsberichten/ciw-evaluatierapport-overstromingen-2021.pdf> CIW 15 december 2021, pagina 18.

⁶⁴ De auteurs waren betrokken bij de ontwikkeling van enkele speerpunten van het project.

weerwaarschuwingen. Hier houden nationale en regionale tekortkomingen verband met grensoverschrijdende problemen. Zo hebben de onderzoekscommissies in Wallonië en NRW, zoals reeds aangetoond, duidelijk vastgesteld dat er op het gebied van de crisisteam problemen waren om de weerdata daadwerkelijk doelgericht, d.w.z. met het oog op de lokale effecten, te interpreteren. De verantwoordelijke van de provincie, Catherine Delcourt (waarnemend gouverneur tijdens de crisis), had er bijvoorbeeld op gewezen dat juist deze vaardigheden om de weerdata te interpreteren ook op provinciaal en gemeentelijk niveau versterkt moesten worden. Zoals blijkt uit hoofdstuk 4, merkten deskundigen in de onderzoekscommissie NRW ook op dat het niet de vroegtijdige waarschuwingen van de in Duitsland beschikbare diensten waren die tekortschoten, maar eerder het vermogen om ze ter plaatse te analyseren en te beoordelen op lokale betekenis. Dit geldt zeker ook voor de EMRIC-partners in grensoverschrijdende zin. Enerzijds moet het in de toekomst mogelijk zijn om de verschillende nationale weergegevens grensoverschrijdend uit te wisselen. Nog belangrijker is echter de gemeenschappelijke mogelijkheid om deze gegevens voor het gemeenschappelijke grensoverschrijdende gebied te interpreteren en zo mogelijk een gemeenschappelijke grensoverschrijdende gevarensituatie te formuleren. Dit zou bijvoorbeeld een innovatief element kunnen zijn van een nieuwe, versterkte crisissamenwerking onder de paraplu van EMRIC en een belangrijke voorwaarde voor structurele samenwerking tijdens de crisis.

Evenzo laat de selectie van onderwerpen in werkpakket 2 zien dat de betrokken belanghebbenden tekortkomingen zien op het gebied van de koppeling van geautomatiseerde informatiesystemen en op gegevens gebaseerde analyse.

In dit geval richt het EMRIC-netwerk zich op de ontwikkeling van een gezamenlijk Paragon-systeem in het kader van Marhetak om de internationale grensoverschrijdende uitwisseling van informatie in crisissituaties te verbeteren. In verschillende gesprekken, bijvoorbeeld met de verantwoordelijken uit Duitsland, werd betreurd dat hun eigen informatiesysteem een zeer beperkte capaciteit had. In die zin werd het als zeer belangrijk omschreven om met Paragon terug te kunnen vallen op een bestaand crisismanagementsysteem. Het Paragon-programma combineert kaartlagen met gegevensbronnen en communicatiekanalen. In de loop van het project zal blijken of Paragon inderdaad het ideale platform is om operationele regionale samenwerking te versterken. In de gesprekken met EMRIC-medewerkers en politieke leiders werd er ook op gewezen dat de overstroming van 2021 heeft aangetoond dat er nog steeds verschillen zijn tussen de partnerregio's op het gebied van risicobeoordeling. Dit zal worden behandeld in werkpakket 3. Er zijn ook aparte werkpakketten voor het verbeteren van de gezamenlijke risico- en crisiscommunicatie en voor de kwestie van gezamenlijke evaluatie. In de interviews werd vaak genoemd dat de crisiscommunicatie niet grensoverschrijdend werd gecoördineerd, omdat de instrumenten daarvoor ontbraken. Hetzelfde gold voor de kwaliteit van de betreffende evaluatie van de overstromingscrisis, die in werkpakket 6 wordt behandeld. Net als risicobeoordeling hangt dit nauw samen met de mogelijkheden voor succesvol grensoverschrijdend crisisbeheer.

Zoals reeds aangetoond in hoofdstuk 4 was de aanpak van de evaluaties van de crisis en het crisisbeheer in de partnerregio's zeer verschillend. Nog problematischer was dat grensoverschrijdende aspecten bijna geen rol speelden in de regionale/nationale evaluaties. Uit de gesprekken met politieke leiders en practici bleek ook dat zij weinig of niets wisten over de evaluatie in de aangrenzende regio en de evaluaties daar. Door het ontbreken van een gezamenlijke grensoverschrijdende evaluatie viel het ook op dat het nadenken over grensoverschrijdende aspecten van crisisbeheersing voor veel geïnterviewden erg moeilijk was, omdat hierover tot nu toe niet intensief was gediscussieerd. Hetzelfde geldt voor de ongecoördineerde rampenplannen, die ook onderwerp van een apart werkpakket zijn. Ook hier kwam uit de interviews duidelijk naar voren dat er op operationeel niveau en bij de politiek verantwoordelijken een gebrek aan kennis was over hoe de noodplanning er in de naburige partnerregio's uitziet. Tot slot blijkt ook uit het gekozen thema "grensoverschrijdende uitwisseling van crisismateriaal" dat er aanzienlijke mogelijkheden worden gezien om de aankoop van uitrusting en materiaal over de grenzen heen te coördineren. Zoals uit deze studie blijkt, vond er tijdens de overstromingscrisis, op enkele uitzonderingen na

(Nationaal Reddingsvloot), geen uitgebreide uitwisseling van personeel en materiaal plaats. Dit was echter voornamelijk te wijten aan de gelijktijdigheid van de crisissituatie en de zeer vergelijkbare behoeften aan materiaal. Tot slot, en dit is de focus van deze studie, zagen de belanghebbenden bij de ontwikkeling van het Marhetak-project de noodzaak om grensoverschrijdend crisisbeheer aan te pakken op het niveau van de politiek verantwoordelijken en om opties te identificeren om dit te verbeteren. Hoe hebben de betrokkenen de grensoverschrijdende aspecten ervaren en welke opties zien zij voor verbetering? In de volgende paragraaf wordt beschreven hoe de actoren op het niveau van de politiek verantwoordelijken het crisismanagement hebben ervaren en welke opties er werden gezien.

5.3.2 De organisatie van grensoverschrijdende crisisteams

In de gesprekken met politieke leiders is gesproken over noodzakelijke vernieuwingen met betrekking tot de samenwerking van de politiek verantwoordelijke crisisteams. In hoeverre zijn de huidige grensoverschrijdende organisatie-instrumenten in het kader van EMRIC en daarbuiten toereikend en in welk opzicht zouden nieuwe formats een meerwaarde kunnen hebben, met name op het niveau van de politiek verantwoordelijke crisisteams? In de discussies werd van alle kanten herhaaldelijk benadrukt dat het logisch zou zijn om dit onder de paraplu van de EMRIC uit te breiden met het oog op een betere koppeling van de verantwoordelijke crisiseenheden. Daar zijn al effectieve structuren opgezet, bijvoorbeeld voor wederzijdse bijstand tussen brandweer en gezondheidsdiensten.

Kader 4: Huidige EMRIC comités en werkgroepen ⁶⁵

Stuurgroep EMRIC

Focusgroep "Bescherming tegen brand en rampen" (BuKS)

Focusgroep "Eumed" (reddingsdienstzorg en spoedeisende medische zorg in de Ziekenhuis)

Focusgroep "Bestrijding van infectieziekten

Werkgroep "Controlecentra

Werkgroep "Bedreigingssituaties

Werkgroep "Stralingsongevallen

Werkgroep "EMREX" (oefening)

Werkgroep "Public Relations

Werkgroep "Materialen

Werkgroep "CBRN" (chemische, biologische, radiologische en nucleaire gevaren)

Werkgroep Drones

Werkgroep Natuurbranden

Bron: unserac.de

Op basis van de huidige taakomschrijving en de oprichting van verschillende focus- en werkgroepen is het duidelijk dat de EMRIC-structuren erop gericht zijn om burenhulp in crisissituaties mogelijk te maken. Op hun eigen homepage staat bijvoorbeeld dat in de grensregio "buitenlandse hulpdiensten vaak sneller ter plaatse kunnen zijn dan hun eigen hulpdiensten".⁶⁶

⁶⁵ De Duitse aanduidingen zijn te vinden op de website van de stad Aken op <https://www.unserac.de/rats-infos/vorlage/beratungen/17163.html>.

⁶⁶ Zie zelfbeschrijving op <https://emric.info/de>.

Tegelijkertijd zijn de structuren er nog steeds minder op gericht om gezamenlijk crisisbeheer mogelijk te maken wanneer crisissituaties zich aan alle kanten van de grens tegelijkertijd voordoen. In die zin zijn de Corona-crisis en de overstromingscrisis vergelijkbaar. In zo'n geval gaat het niet zozeer om het organiseren van grensoverschrijdende hulp van de ene partnerregio voor de andere, maar veeleer om effectieve informatie en communicatie over de situatie en ontwikkelingen in de partnerregio, die ook bijzonder relevant kunnen zijn voor het beoordelen van de situatie in de grensoverschrijdende buurregio, zoals in het geval van grensoverschrijdende stroomgebieden (zie de discussie over de stuw van Monsin). In dit geval bleek uit de discussies dat de EMRIC-structuren en in het bijzonder de zeer goede persoonlijke contacten van de EMRIC-werkgroep een aanzienlijke toegevoegde waarde hadden, maar dat het, net als in het COVID-geval, ontbrak aan een structurele zwaluwstaartverbinding tussen de politieke crisisteams als het ging om de coördinatie en communicatie van een grensoverschrijdende crisis. Een blik op de verschillende focus- en werkgroepen die hierboven zijn beschreven, laat zien dat er geen specifieke werkgroep is die expliciet de taak van een grensoverschrijdende crisiseenheid bij een veelomvattende crisis op zich zou kunnen nemen. Een belangrijk verschil met de onderwerpen brandweer of spoedeisende medische zorg is natuurlijk ook dat de actoren in de watersector vóór 2021 niet rechtstreeks betrokken waren bij de EMRIC-netwerkstructuren. Dit is anders in het geval van brandweer en spoedeisende medische hulp in de Euregio. In het geval van de overstromingscrisis ging het niet in de eerste plaats om hulp van de brandweer of de gezondheidsdiensten, maar veeleer om de coördinatie van maatregelen, de effectieve uitwisseling van informatie en gestructureerd overleg met het oog op de effecten van de maatregelen aan de ene kant van de grens op de partnerregio. Daarom werd met de bij dit onderzoek betrokken actoren besproken of het zinvol zou kunnen zijn om in het kader van EMRIC verschillende nieuwe crisisformats op te zetten. Aan de betrokkenen werd bijvoorbeeld gevraagd of een grensoverschrijdend crisisteam zinvol zou kunnen zijn, waarin de politieke bestuurders van de partnerregio's onder de paraplu van EMRIC zouden kunnen worden samengebracht. Welke vorm dit zou aannemen en hoe het zou worden bemand, werd in de vraag opengelaten. De verantwoordelijken in Belgisch Limburg zien niet duidelijk de meerwaarde van een grensoverschrijdend crisisteam. Het grootste probleem is dat de verschillen in competenties te groot zijn. In die zin is het moeilijk om de echte verantwoordelijken samen te brengen in zo'n grensoverschrijdend crisisteam. Dit heeft ook te maken met de structuur in België, waar de verantwoordelijkheden in de watersector zeer complex en wijdvertakt zijn. Bovendien zou de federale fase, die in gang werd gezet in het geval van de overstromingscrisis, in België sterk afhangen van regionale en federale instanties, namelijk van de interactie tussen regionale en nationale ministeries en het Centre de Crise/Nationaal Crisiscentrum. In de interne evaluatie van de Provincie Limburg (BE) werd het bijvoorbeeld als een probleem omschreven dat de vele vergaderingen tussen de verschillende niveaus en het federale niveau te veel in operationele details gingen, wat eigenlijk de verantwoordelijkheid van de provincies en gouverneurs zou moeten zijn. Aan Belgische kant wordt de complexiteit ook vergroot door de zogenaamde "logistieke hub" (Hub national de coordination pour l'appui logistique), die ook is opgezet in het kader van het Nationaal Crisiscentrum. Volgens de evaluatie van de Provincie Limburg (BE) is deze hub echter niet effectief genoeg. De Belgische provincie Limburg ziet de noodzaak om eerst de informatie en communicatie tussen de Belgische provincies en dus ook de coördinatie van maatregelen te verbeteren als een prioriteit. De ervaring met de stuw van Monsin speelde ook een rol in deze evaluatie, die volgens de provincie niet optimaal was wat betreft de uitwisseling van informatie. Een essentiële doelstelling is daarom in de eerste plaats de complexiteit in het interne Belgische systeem te verminderen. Dit geldt ook voor de werking van de Belgische crisisteams. Toch pleit de provincie Limburg (BE) ook voor een betere en meer gestructureerde grensoverschrijdende netwerking in de Euregio Maas-Rijn en een betere uitwisseling van informatie in geval van een crisis. Ook hier wordt herhaaldelijk benadrukt dat er via EMRIC ook zeer goede contacten zijn met de Veiligheidsregio Zuid-Limburg. Er werd echter ook aangegeven dat er te weinig bruikbare en actuele informatie was van het Nederlandse crisisteam, onder andere over de genomen maatregelen en

geplande evacuaties. In deze zin werd erop gewezen dat deze informatie erg belangrijk zou kunnen zijn, vooral voor een gezamenlijke communicatiestrategie naar het publiek. Dit zou met name nodig zijn om verschillen te kunnen communiceren en uitleggen. In de respectieve noodplannen zal de koppeling van drempelwaarden en overeenkomstige maatregelen altijd verschillend blijven, wat te maken heeft met verschillende definities. Daarom zou er zelfs in het geval van een gezamenlijk grensoverschrijdend crisisteam geen sprake kunnen zijn van een gecoördineerde timing en coördinatie van de reikwijdte van de maatregelen. Uit de beoordeling van de Provincie Limburg (BE) blijkt echter ook dat er een goede basis is voor samenwerking in de Euregio Maas-Rijn met EMRIC, die bijzonder geschikt is voor het bereiken van aanzienlijke verbeteringen. Daarentegen zouden de contacten met de Veiligheidsregio Limburg Noord en Brabant Zuid-Oost eerst moeten worden geïntensiveerd, wat ook het resultaat was van de interne evaluatie. In dit geval zijn er geen EMRIC-structuren beschikbaar. Wat zeker verbeterd zou kunnen worden in het EMRIC-samenwerkingsverband is de toegang tot de informatie van de respectieve crisisteams en een betere en tijdige uitwisseling.

In de StädteRegion Aachen wordt hier anders over gedacht. Daar is het politieke bestuur van mening dat het belangrijk is om te onderzoeken hoe een grensoverschrijdend crisisteam eruit zou kunnen zien. De heersende mening is dat EMRIC goed functioneert, maar dat de structurele koppeling in geval van een crisis beter kan. Vanuit het perspectief van de StädteRegion waren er tijdens de crisis af en toe informele contacten tussen politieke bestuurders, maar het zou ook belangrijk zijn om een structuur te hebben die onafhankelijk is van persoonlijke contacten. In het geval van EMRIC-partner Bezirksregierung Köln had men de indruk dat de rol van EMRIC als netwerk in deze crisis wat groter had kunnen zijn. Ook hier was de ervaring dat het grensoverschrijdende geen prominente rol had gespeeld in deze crisis. Ook in de Kreis Heinsberg had men de indruk dat de grensoverschrijdende informatie en communicatie tijdens de crisis zeer bescheiden was geweest. Dit bleek ook uit de irritaties die bijvoorbeeld ontstonden naar aanleiding van de Nederlandse sluiting van de sluis in Roermond. Het crisisteam in de Kreis Heinsberg had de indruk overrompeld te zijn. Aangezien de Veiligheidsregio Limburg Noord geen partner is in EMRIC, zouden hier minder formele en informele contacten zijn. In die zin zou het ook moeilijk zijn om deze problemen op te lossen via een nieuw grensoverschrijdend crisisteam of andere instrumenten onder de paraplu van EMRIC.

In het verlengde hiervan werd in een achtergrondgesprek met de EMRIC-partner Veiligheidsregio Zuid-Limburg de vraag gesteld of een "grensoverschrijdende structuur" intern, namelijk in Limburg over de Veiligheidsregio's heen, niet al voordelig zou zijn. Dit betreft de huidige gescheiden structuur met de Veiligheidsregio Zuid-Limburg en de Veiligheidsregio Limburg-Noord. De Veiligheidsregio Zuid-Limburg is echter van mening dat de huidige constructie passend is, omdat het probleem van het zuiden in het watergebied juist door de rivierlopen veel eerder ontstaat en het noorden pas later en op een andere manier bereikt. In die zin zou communicatie en afstemming ook hier van groot belang zijn, maar de aparte aanpak had zich ook bewezen in de crisis van 2021. In de Veiligheidsregio is het nog niet duidelijk hoe nauwere samenwerking op het niveau van de respectieve crisisteams in de Euregio Maas-Rijn eruit zou kunnen zien. Er is behoefte aan een snelle en gevalideerde overdracht van informatie over de respectieve situatie en de bijbehorende maatregelen. Deze tekortkomingen zouden duidelijk zijn geworden in sommige situaties tijdens de crisis, bijvoorbeeld in termen van informatie-uitwisseling met betrekking tot de gebeurtenissen rond de sluis/stuw van Monsin bij Luik (zie hoofdstuk 5.4.4).

In de provincie Luik, de andere EMRIC-partner, is men ook van mening dat grensoverschrijdende informatie-uitwisseling en overleg kan worden verbeterd. Er werd gemeld dat de informatie-uitwisseling tijdens de crisis sterk leunde op de controlecentra. In deze gesprekken werd er met betrekking tot informatie-uitwisseling - net als bij andere EMRIC-partners - op gewezen dat de EMRIC-programmamanager telkens de belangrijkste contactpersoon voor informatie-uitwisseling was geweest. Dit was een terugkerend motief in de gesprekken met de verantwoordelijken in

crisisteams en laat zien hoe belangrijk de rol van het EMRIC-kantoor in dit opzicht was en is. Het toont echter ook de afhankelijkheid van individuele personen en het gebrek aan directe contacten tussen de actoren in de partnerregio's.

5.3.3 Grensoverschrijdende coördinatie van maatregelen - probleem van verschillende noodplannen

Een algemeen probleem met de mogelijkheden om maatregelen bij een crisis grensoverschrijdend te coördineren, bijvoorbeeld met een gezamenlijk grensoverschrijdend crisisteam of een andere netwerkstructuur, werd genoemd door de Dienst Noodplanning & Crisisbeheer (Limburg/BE). Daar werd ervan uitgegaan dat de Nederlandse visie bijvoorbeeld gebaseerd was op andere grenswaarden die in de rampenplannen waren vastgelegd. In die zin verliepen evacuaties aan Nederlandse zijde sneller dan aan Belgische zijde in de hoogwaterzomer van 2021. Dit heeft te maken met de verschillende koppeling van bepaalde waarden met bijbehorende maatregelen. Na de crisiszomer van 2021 is in alle partnerregio's begonnen met het aanpassen van de eigen rampenplannen. Het volgende overzicht geeft de stand van zaken weer.

Tabel 1: Toepasselijke rampenplannen in de partnerregio's

Belgisch Limburg	Nederlands Limburg	Provincie Luik	StädteRegion/Gemeente Heinsberg/Stad Aken
Update na 2021 Bijzonder Nood- en Interventieplan (BNIP) voor het Maasbekken Basis van de EMRIC-partner Service Noodplanning & Crisisbeheer	Rampenbestrijdingsplan Hoogwater Maas is veranderd in een Rampenbestrijdingsplan Hoogwater Limburg	Het Plan voor Civiele Bescherming bij Overstromingen (Plans Particuliers d'Urgence et d'Intervention - PPUI) voor de provincie Luik wordt bijgewerkt.	Rampenbeheerplannen van de Kreisen en Kreisfreie Städte op het gebied van overstromingen worden momenteel bijgewerkt bij alle Duitse EMRIC-partners. Veel gemeenten stellen momenteel een rampenplan op

Eigen weergave

Zoals indrukwekkend wordt geïllustreerd in een recent Marhetak-document van maart 2023 over de "Eisen van publieke crisismanagementorganisaties in de EMR voor water-, weer- en gronddiensten tijdens overstromingen"⁶⁷, werken de verschillende verantwoordelijke diensten in de watersector met verschillende waterniveaus, die op hun beurt gekoppeld zijn aan verschillende waarschuwniveaus. Waarschuwniveaus worden daarom in elk systeem op een unieke manier beschreven. In die zin klopt de analyse van verschillende gesprekspartners dat er in een grensoverschrijdend crisisteam helemaal geen gesynchroniseerde maatregelen zouden kunnen zijn, al vanwege de verschillende noodplannen. Een illustratief voorbeeld hiervan is het feit dat de Dienst Noodplanning & Crisisbeheer (DNC) van de provincie Limburg (BE) met andere waarschuwniveaus werkt dan de Veiligheidsregio Zuid-Limburg, hoewel beide zich baseren op

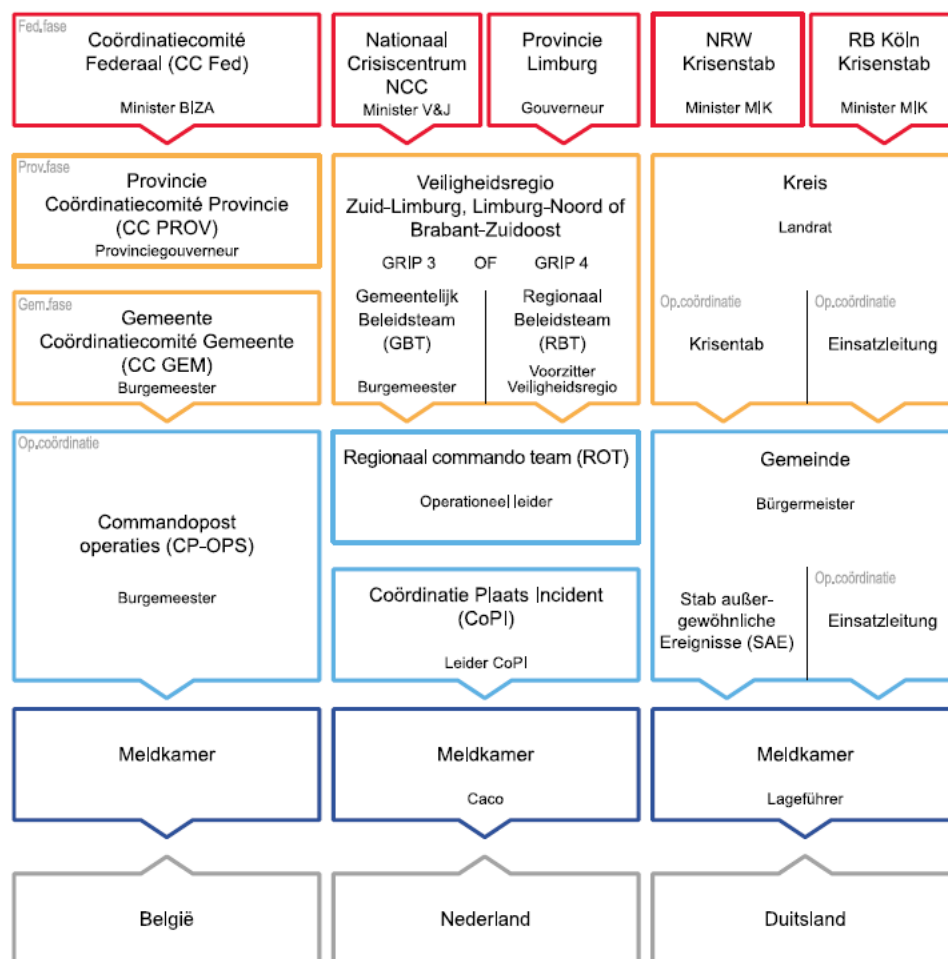
⁶⁷ Zie: Marhetak/EMRIC, 2023, Requirements of Public Crisis Management Organisations in the EMR for Water, Weather and Ground Services during Floods, <https://marhetak.info/de/downloads-2/>, accessed 25 June 2023.

hetzelfde meetpunt in Sint Pieter, waar de afvoer in m³ per seconde wordt gerapporteerd door de Nederlandse Rijkswaterstaat aan de Belgische Vlaamse Waterweg.⁶⁸

Een ander probleem is dat het niet mogelijk is om uit te gaan van een gemeenschappelijke definitie van grensoverschrijdende fasen, ook met betrekking tot crisisbeheersing, omdat er in elke subregio een andere definitie en indeling van fasen bestaat. Dit is een probleem voor de organisatie van een grensoverschrijdend crisismanagementteam, hoe gestructureerd ook, omdat de verschillende fasenindelingen vaak gekoppeld zijn aan bepaalde verantwoordelijkheden en bevoegdheden, waardoor in het Belgische systeem bijvoorbeeld ook de federale overheid de belangrijkste actor kan zijn. In die zin moeten innovaties zoals een grensoverschrijdend crisisteam of andere gestructureerde crisisnetwerken inderdaad ook op een zeer innovatieve manier worden opgezet. Ze mogen met andere woorden niet gebaseerd zijn op de structuren en taken van nationale of regionale crisisteams, maar moeten in die zin een volledig nieuwe vorm van crisissamenwerking zijn. En deze nieuwe vorm van crisissamenwerking moet in staat zijn om deze nationale en regionale bevoegdheden van de verschillende actoren en de verdeling en betekenis van de verschillende fasen te integreren of er op een intelligente manier mee om te gaan. De verschillende fasen en verantwoordelijkheden worden in het volgende schema samengevat.

⁶⁸ Idem, pagina 7.

Grafiek 2: Competenties en niveaus in crisisbeheer in de partnerregio's

Bron: Veiligheidsregio Zuid-Limburg, Crisisplan 2020-23

5.3.4 Communicatie: grensoverschrijdende meningsverschillen en potentiële conflicten

Hieronder zal aan de hand van twee omstandigheden worden beschreven hoe gebrekkige informatie en communicatie hebben geleid tot onzekerheid aan de grens en onduidelijkheid in de grensoverschrijdende betrekkingen.

In de Kreis Heinsberg ging al lange tijd het gerucht dat de sluiting van een sluis op de Roer in Roermond een negatieve invloed zou hebben op de situatie in de Kreis Heinsberg. Dit werd bijvoorbeeld beschreven in de online editie van DIE ZEIT van 18 juli⁶⁹. Daarin stond dat de burgemeester van Wassenberg, Marcel Maurer, het sluiten van de sluisen in Roermond als oorzaak had genoemd voor de dambreuk in de wijk Ophoven. Volgens DIE ZEIT had hij de Nederlandse autoriteiten gevraagd de sluisen te heropenen. Dit werd - volgens een persbericht in de Limburger - geweigerd door het Waterschap Limburg, omdat er berekeningen waren gemaakt waaruit bleek dat het een niets met het ander te maken had. In Roermond, aldus het dagblad "Limburger", wordt de sluis bij de monding van de Roer in de Maas tijdens overstromingen altijd gesloten om te voorkomen

⁶⁹ Zie ZEIT online, van 18 juli 2021, <https://www.zeit.de/news/2021-07/17/niederlande-oeffnen-schleusen-nicht-fuer-ueberflutetes-ophoven>, geraadpleegd op 23 juni 2023.

dat het Maasoverstromingswater in de Roer stroomt en de hele binnenstad onder water zet.⁷⁰ In een later interview legde burgemeester Maurer uit dat de dijk in de wijk Ophoven was doorgebroken omdat hij doorweekt was, en niet omdat de sluis in het buurland was gesloten. Dit had geen onmiddellijk effect gehad. Volgens hem was het echter veel beter geweest als Wassenberg - de laatste Duitse gemeente voor de grens - eerder op de hoogte was gebracht.⁷¹ Deze verklaring beschrijft een informatie- en communicatietekort dat problematisch was bij de coördinatie van afzonderlijke maatregelen in een stroomgebied en bij de daaropvolgende crisiscommunicatie. Op basis van de eerste veronderstelling werd deze kwestie ook behandeld in de onderzoekscommissie NRW. Het CDU-parlementslid Thomas Schnelle, zelf afkomstig uit de Kreis Heinsberg, had het gerucht aangehaald tijdens een hoorzitting met deskundigen en vroeg of hoogwaterbeschermingsmaatregelen in de omgeving van Nederland op dat moment gevolgen zouden hebben gehad tot in de omgeving van Wassenberg. De expert Gerd Demny, in een leidinggevende positie bij het waterschap Eifel-Rur, ontkende de veronderstelling. Hij bevestigde het standpunt van het Waterschap Limburg tijdens de hoorzitting. Hij legde uit dat volgens zijn berekeningen het water in Roermond tot een hoogte van ongeveer 12 m had moeten worden afgedamd om in Wassenberg-Ophoven merkbaar te zijn geweest.⁷² Deze verklaring bevestigt ook dat het in dit geval aan Duitse zijde ontbrak aan voorkennis om het effect van bepaalde maatregelen aan Nederlandse zijde in te schatten. Als er een betere uitwisseling was geweest, had de tegenstrijdigheid voorkomen kunnen worden. Het is belangrijk op te merken dat Roermond niet in de Veiligheidsregio Zuid-Limburg ligt, maar in Noord-Limburg. Daarom kunnen de EMRIC-structuren in dit geval niet in werking treden.

Het tweede voorbeeld gaat over de gebeurtenissen met betrekking tot de stuw van Monsin in Luik. Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 4, werden er tijdens de extreme overstromingen van de zomer van 2021 bouwwerkzaamheden uitgevoerd aan de stuw van Monsin in Luik. Vier van de zes openingen stonden droog om nieuwe torens en poorten te bouwen. Er waren slechts twee nieuwe sluisdeuren beschikbaar om het debiet te regelen. De stuw werd geopend, maar kon niet voorkomen dat het waterpeil van de Maas aanzienlijk steeg. Door de hoge waterstand steeg ook het water in het Albertkanaal, dat boven de stuw van Monsin in open verbinding staat met de Maas. Deze situatie leidde ook tot inconsistenties en onzekerheden in de crisiscommunicatie. Zoals reeds vermeld in de evaluatie van de provincie Luik, waren er verschillende crisisvergaderingen over de situatie van de stuw van Monsin waaraan zowel de verantwoordelijke Waalse minister als de waarnemend gouverneur deelnamen. Er vond bijvoorbeeld een vergadering plaats op 15 juli, waarbij het hoofddoel was het instorten van een bouwkraan te voorkomen.⁷³

In Belgisch Limburg berichtte de online editie van het dagblad "Het belang van Limburg" over de zorgen die burgemeester Marino Keulen op 15 juli 2021 uitte. Namelijk, als er iets mis zou gaan bij Monsin vanwege de bouwplaats, zou dit ook problemen veroorzaken in de omgeving van Lanaken aan de Maas. "Als deze dam breekt, ligt het woord ramp op ieders lippen", aldus de burgemeester.⁷⁴

⁷⁰ Zie artikel in dagblad Limburger van 17 juli 2021, online geraadpleegd 23 juni 2023, https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210717_97443062.

⁷¹ Zie ZEIT online van 18 juli 2021, "Geen schuld van Wassenberg richting Nederland". <https://www.zeit.de/news/2021-07/18/keine-schuldzuweisung-aus-wassenberg-richtung-niederlande>. Geraadpleegd op 17 juni 2023.

⁷² Zie het tussentijds verslag van de Landtag, blz. 569.

⁷³ Zie Waals Parlement, 2021: Rapport de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les causes et d'évaluer la gestion des inondations de juillet 2021 en Wallonie, Rapport présenté au nom de la Commission d'enquête parlementaire par M. Bierin et Mme Schyns 4e session de la XIe législature, www.parlement-wallonie.be, geraadpleegd op 23 januari 2023, pagina 12.

⁷⁴ Zie Het belang van Limburg, online editie van 15 juli 2021, https://www.hbvl.be/cnt/dmf20210715_96307479, geraadpleegd op 16 juli 2023.

In het rapport van de Nederlandse Fact Finding Task Force,⁷⁵ werd beschreven dat overstromingen ook merkbaar waren door een hoge afvoer in het Albertkanaal. Door onderhoudswerkzaamheden aan de stuw van Monsin was het waterpeil van de Maas bij Luik en het Albertkanaal inderdaad gestegen tijdens de overstroming. Maar ook de sluisen van het Albertkanaal kwamen onder water te staan, met een afvoer in de waterweg tot gevolg. De derde sluis kolk van de sluis Ternaaien/Lanaye liet het water terugvloeien in de Maas.

In de Waalse evaluatie werden de lozingen nog gedetailleerder voorgesteld, volgens welke een lozing plaatsvond via de enige 2 manoeuvreerbare sluisdeuren die gepaard gingen met de versnelling van de waterkrachtturbines, een bypass van de sluisdeuren van sluis 4 van Ternaaien/Lanaye en het verwijderen van de dambalken aan de sluisdeuren in aanbouw in Monsin, en resulteerden in het onderlopen ervan. Deze informatie had de Nederlandse en Vlaamse actoren blijkbaar niet overal op tijd bereikt. Pas op 16.7. 2021 was informatie over de stuw van Monsin te lezen op de site van het Waterschap Limburg. Hiermee werden geruchten ontkracht dat de stuw instabiel en/of defect zou zijn. Volgens het Waterschap waren deze zorgen op dat moment ongegrond. De situatie was stabiel en de stuw functioneerde naar behoren.⁷⁶ De onzekerheid over de situatie bleek echter ook uit de gesprekken met de politieke leiders van de EMRIC-partners. In de gesprekken werd herhaaldelijk aangegeven dat er een gebrek was aan informatie en communicatie hierover en dat het niet altijd duidelijk was wat de situatie nu eigenlijk was. In het algemeen gaven de interviews de indruk dat het tot op de dag van vandaag onduidelijk is wat er precies gebeurd is. Dit had echter niet alleen betrekking op de grensoverschrijdende partners, maar het was ook een intern Belgisch probleem. In het algemeen toont dit voorbeeld ook aan dat er een gebrek lijkt te zijn geweest aan de juiste communicatiekanalen om tijdig grensoverschrijdende informatie te kunnen verstrekken. En er waren blijkbaar geen instrumenten voor spontaan overleg die het mogelijk zouden hebben gemaakt om maatregelen te coördineren. En het was dan ook niet mogelijk om de crisiscommunicatie met het publiek te coördineren. Gezien de onzekerheid was dit zeker een probleem.

5.3.5 Grensoverschrijdende bijstand

In 2007 had EMRIC al een eerste rapport gepubliceerd over de verschillende overeenkomsten op nationaal, regionaal en gemeentelijk niveau over wederzijdse bijstand bij rampen en crisissituaties.⁷⁷ Dit werk werd gedaan in de aanloop naar het INTERREG-project EMRIC (2006-2008). De basisoverwegingen die meer dan 10 jaar geleden aan het werk van EMRIC ten grondslag lagen, gelden nog steeds. Destijds lag de focus op gemeenschappelijke concepten voor grensoverschrijdende brandweezorg en medische noodhulp. Het hoofddoel was om uniforme samenwerkingsconcepten voor de brandweer in de Euregio te ontwikkelen, zodat de hulpverlening bij grote incidenten door alle partners op dezelfde manier zou worden georganiseerd. Voor medische noodhulp waren al in een eerder stadium overeenkomstige afspraken gemaakt en verankerd in het kader van het eerdere EUMED-project. Wederzijdse bijstand bij operationeel crisisbeheer is daarom vandaag de dag een essentiële bouwsteen van EMRIC. Zoals reeds beschreven, werd tijdens de overstromingscrisis van 2021 slechts zeer bescheiden grensoverschrijdende bijstand verleend. Voor de operationele krachten die samenwerkten in het EMRIC-netwerk was dit moeilijk vanwege de gelijktijdigheid van de

⁷⁵ Zie: Task Force Fact Finding hoogwater 2021 (2021). Hoogwater 2021: Feiten en Duiding. Expertise Netwerk Waterveiligheid. <https://doi.org/10.4233/uuid:06b03772-ebe0-4949-9c4d-7c1593fb094e>

⁷⁶ Zie publicatie van het Waterschap Limburg, d.d. 16.7 2023, <https://www.waterschaplimburg.nl/@6426/liveblog-watersnood/>, geraadpleegd 15 juni 2023.

⁷⁷ Zie EMRIC-publicatie 2007, Grensoverschrijdende bijstand in de Euregio Maas-Rijn, gedownload ma 2 juli 2023 op https://www.staedteregion-aachen.de/fileadmin/user_upload/A_32/Dateien/Rettungswesen_Bevoelkerungsschutz/Rettungsdienst/Grenzueberschreitende_Zusammenarbeit/Grenz_Zus_arbeit.pdf.

gebeurtenissen aan alle kanten van de grens. In die zin was het ook moeilijk om elkaar te helpen met materiaal dat in zeer korte tijd nodig was. Dit probleem wordt aanepakt in een van de werkpakketten van het Marhetak-project. Het is daarom logisch dat een van de onderwerpen de aanschaf van een mobiele waterkeringseenheid is, die dan ook over de grens gebruikt kan worden. Daarnaast wordt er onderzoek gedaan naar de benodigde gereedschappen en aanvullende apparatuur die grensoverschrijdend kunnen worden ingezet en aansluiting mogelijk maken op de bestaande infrastructuur in de betreffende grensregio. Dat dit nodig is na de ervaringen van 2021 blijkt uit een grensoverschrijdende inzet die niet optimaal verliep. Een grensoverschrijdende uitzondering op operationeel niveau was de inzet van de Nederlandse "Nationale Reddingsvloot" in Wallonië. De moeilijkheden van deze operatie zijn reeds beschreven in hoofdstuk 4. In de eigen evaluatie van de nationale reddingsvloot werden tekortkomingen genoemd in de coördinatie van het beheer, de structuur en de doelstellingen van de operatie. Daarnaast waren er taalproblemen, onvoldoende uitwisseling van informatie, aanpassing aan lokale behoeften en de apparatuur en toestellen waren niet aangepast aan de omstandigheden (hoge waterstand, hoge stroomsnelheid).⁷⁸ Deze problemen zijn echter niet verrassend. De zorgvuldige coördinatie van grensoverschrijdende operaties - bijvoorbeeld door brandweerkorpsen - is een van de belangrijkste prioriteiten van EMRIC. Werkgroepen, overeenkomsten, protocollen en gezamenlijke oefeningen bestaan al vele jaren. De Nederlandse Nationale Reddingsvloot is echter geen EMRIC-partner en het is niet verwonderlijk dat een dergelijke ad-hoc operatie moeilijk was zonder voorbereiding en persoonlijke en institutionele contacten. Aangezien de overstromingscrisis echter heeft aangetoond dat de inzet van supra-regionale reddingsteams ook in de toekomst een belangrijke rol kan spelen over de grenzen heen, rijst de vraag of EMRIC hier op zijn minst een adviserende rol moet spelen in de context van het ondersteunen van grensoverschrijdende noodhulpdiensten die niet zijn geïntegreerd in het EMRIC-netwerk. Dit zou zinvol zijn vanwege de rijke ervaring met grensoverschrijdende samenwerking, de intensieve contacten en de kennis van de wederzijdse institutionele omstandigheden. Met het oog op het EU-niveau is het in deze zin opvallend dat een belangrijke bouwsteen van het Europees mechanisme voor civiele bescherming de opname van bestaande grensoverschrijdende netwerken zoals EMRIC zou kunnen zijn.

6. Suggesties voor mogelijke innovaties

6.1 Innovatie: integratie van grensoverschrijdende aspecten in de regionale evaluaties

Uit de in hoofdstuk 4 beschreven afzonderlijke evaluaties van de overstromingscrisis in de respectieve partnerregio's was gebleken dat noch bij de meer technische evaluaties, noch bij de politieke evaluatie grensoverschrijdende aspecten een rol van betekenis hebben gespeeld. In die zin was het onderhavige onderzoek in het kader van Marhetak ook het logische gevolg van een intensievere aanpak in het kader van het Interreg-project. Wat NRW en Wallonië betreft, was de terughoudendheid om grensoverschrijdende kwesties aan te pakken heel begrijpelijk, aangezien met name de parlementen ook in de eerste plaats bezig waren met een politieke herwaardering, namelijk met de kwestie van de politieke verantwoordelijkheden en structurele tekortkomingen in hun eigen crisisbeheer. De deels interne, deels openbare evaluaties van de EMRIC-partners werden ook voornamelijk gekenmerkt door de behoefte om hun eigen processen, verantwoordelijkheden en coördinatiecapaciteiten te evalueren. De kwestie van samenwerking met buurlanden kwam slechts marginaal aan bod. Een belangrijke reden waarom EMRIC niet automatisch leidde tot een evaluatie van grensoverschrijdende crisisbeheersing ligt ook voor de hand. In tegenstelling tot de regionale of nationale crisismanagementteams had EMRIC geen expliciet mandaat of afgebakende rol met betrekking tot de coördinatie van maatregelen, operaties of communicatie tussen de verschillende

⁷⁸ Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (2022): De inzet van de Nationale Reddingsvloot bij de watersnood in Limburg en België, <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/04/20220324-NIPV-Evaluatie-inzet-Nationale-Reddingsvloot.pdf>, geraadpleegd op 3 juli 2023.

partners. Daarnaast waren er natuurlijk veel actoren bij de overstromingen betrokken die niet in het EMRIC-netwerk waren geïntegreerd. Ook was er ten tijde van de overstromingscrisis geen expliciete werkgroep over overstromingen in de interne werkgroepstructuur van EMRIC. Het ligt daarom voor de hand dat via het werk van het Marhetak-project de mogelijkheid bestaat om thematische aspecten van de Marhetak-werkpakketten over te hevelen naar de werkgroepstructuur na afloop van het project. Dit zou een voorwaarde zijn om crisismanagement op het gebied van overstromingen ook institutioneel te integreren binnen EMRIC. Dit zou ook kunnen betekenen dat het EMRIC een duidelijk mandaat krijgt voor de evaluatie van grensoverschrijdend crisismanagement in het geval van een overstromingscrisis, wat ook zonder speciaal Interreg-project tot de reguliere taken zou moeten behoren. Dit is natuurlijk vooral zinvol als naast de Interreg-projecten ook overstromingsbescherming en actoren uit de watersector op langere termijn aan het EMRIC worden verbonden, bijvoorbeeld in nieuwe thematische werkgroepen. In principe zou dit alleen maar de logica volgen van eerdere Interreg-projecten van EMRIC, die telkens het voorbereidende werk hebben gedaan voor de verdere integratie van een onderwerp in het netwerk. Het verankeren van deze actoren en het onderwerp zou beide kunnen betekenen met betrekking tot toekomstige evaluaties: door de EMRIC-verbinding zouden de actoren in de watersector meer aandacht krijgen voor grensoverschrijdende kwesties en zouden deze in hun eigen regionale evaluaties gedetailleerder tot onderwerp gemaakt worden. De samenwerking op dit gebied onder de paraplu van EMRIC zou de voorwaarde zijn voor een technisch intensievere grensoverschrijdende evaluatie van toekomstige overstromingssituaties. Er wordt hier echter gepleit voor integratie van het onderwerp met een "gevoel voor proportie". Het zou ook niet nuttig zijn om EMRIC als netwerk te overbelasten.

6.2 Innovatie: Weergegevens, effectieve IT-systemen en voorwaarden voor gezamenlijke crisiscommunicatie?

Veel geïnterviewden hebben in de loop van dit onderzoek informatie- en communicatietekorten vastgesteld. Enerzijds hebben deze betrekking op aspecten zoals weergegevens en weersvoorspellingen, die in het kader van Marhetak worden aangepakt. Dit geldt ook voor een effectief IT-systeem voor de internationale grensoverschrijdende uitwisseling van informatie in crisissituaties. In die zin hopen de EMRIC-partners dat het Paragon-systeem kan worden gekoppeld aan de reeds bestaande systemen en kan worden gebruikt in de lidstaten van de partnerregio's die niet over een eigen crisismanagementsysteem beschikken. Dit zou een belangrijke bouwsteen zijn, zodat het gebrek aan of het gebruik van verschillende instrumenten niet langer een belemmering zou vormen voor grensoverschrijdende informatieverwerking, met name voor operationele crisisteams. De toegankelijkheid van wederzijdse informatie zou echter ook een belangrijke voorwaarde zijn voor een beter situatiebeeld voor de hele Euregio Maas-Rijn. Dit zou niet alleen de samenwerking tussen de hulpdiensten kunnen vergemakkelijken. Het zou ook een voorwaarde zijn voor gecoördineerde beslissingen op het niveau van de politiek verantwoordelijken en de daaropvolgende crisiscommunicatie naar de burgers toe. Zoals de twee bovengenoemde gevallen van gebrek aan grensoverschrijdende informatie en communicatie hebben aangetoond, was er tijdens de overstromingscrisis een gebrek aan tijdige grensoverschrijdende informatie en communicatie in geval van specifieke gevaarsituaties. Alleen al daarom was het moeilijk om de betreffende crisiscommunicatie over de grenzen heen te coördineren. Ook om deze reden zou het zeker nuttig zijn als er in de toekomst een duurzame integratie van actoren uit de watersector onder de paraplu van EMRIC zou kunnen plaatsvinden. Deze zouden een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de uitwisseling van de respectieve risicosituaties tussen de partnerregio's en aan de communicatie van de overeenkomstige maatregelen. Aangezien gecoördineerde grensoverschrijdende crisiscommunicatie ook zeer moeilijk is gebleken in andere crisissituaties zoals de Covid-crisis, zou het een optie zijn om een ad-hocgroep voor crisiscommunicatie op te richten onder de paraplu van EMRIC.

Aangezien er al een werkgroep public relations bestaat, zou het een optie zijn om in het kader van deze werkgroep een "ad hoc crisiscommunicatiegroep" op te richten in het geval van een crisis.⁷⁹ De respectieve regionale medewerkers zouden dan tot taak hebben de informatie uit de respectieve regio te verwerken en te delen. Daartoe moeten zij informatie hebben over en toegang hebben tot de respectieve crisisteam van de politiek verantwoordelijke personen in de EMRIC-partnerorganisaties. Als de overeenkomstige diensten in de watersector ook verbonden zijn met EMRIC, zou het gemakkelijker zijn om hun technische expertise te betrekken bij de informatiestroom in geval van een overstroming. Zoals in hoofdstuk 5 is aangegeven, werken de verschillende actoren op basis van zeer uiteenlopende rampenplannen. Een uitwisseling van informatie over de respectieve besluitvormingsgrondslagen in de respectieve partnerregio's zou zowel voor de politiek verantwoordelijke personen in de crisisteam als voor de operationele actoren zeer nuttig zijn. Bovendien zou een gezamenlijk gecoördineerde communicatie kunnen voorkomen dat er, zoals in het geval van de overstromingscrisis van 2021, irritaties ontstaan en dat bepaalde gevaarsituaties meer gebaseerd worden op geruchten dan op een solide onderlinge uitwisseling.

6.3 Innovatie: EMRIC als euregionaal competentienetwerk?

De moeilijkheid van het classificeren en interpreteren van de nationaal gecommuniceerde weer- en voorspellingsgegevens voor de respectieve regionale of lokale gebieden werd ook door veel geïnterviewden en in de respectieve evaluaties naar voren gebracht. Als essentieel onderdeel van vroegtijdige politieke crisisbeheersing is het belangrijk dat politieke besluitvormers door de respectieve departementen worden voorzien van relevante weergegevens die ook betekenisvol zijn met betrekking tot voorspellingen voor lokale situaties. Zoals is gebleken, wordt er in alle partnerregio's gewerkt aan het verbeteren van het vermogen van gespecialiseerde ambtenaren op regionaal en lokaal niveau om weergegevens ook met het oog op hun eigen gebied te interpreteren. In deze zin wordt er onder de paraplu van Marhetak ook gewerkt aan de ontwikkeling van uniforme euregionale voorspellingsmodellen in de toekomst. Dit betekent een betere coördinatie van de respectieve nationale en regionale weer-, water- en gronddiensten.

Dit moet in de eerste plaats worden geïnitieerd door de nationale diensten, maar in nauwe samenwerking met EMRIC-diensten en partnerorganisaties, zodat de informatie die nodig is voor risicobeoordeling kan worden gedeeld. Volgens het EMRIC-kantoor zijn partners in de sectoren water, weer en bodem in dit verband al opgenomen in de bestaande EMRIC-focusgroepen die zich bezighouden met rampenbeheersing, in ieder geval als onderdeel van het Marhetak-project. Dit wordt gedaan om te zorgen voor een goede onderlinge samenwerking, informatie-uitwisseling en planning koppelingen. Dit is zeker een belangrijke bouwsteen voor de verdere ontwikkeling van EMRIC, ook met het oog op de tijd na het Interreg project Marhetak. Het doel van het verwerken en beter uitwisselen van weergegevens is ook om politiek verantwoordelijken de mogelijkheid te geven om de interpretatie van de betreffende gegevens met betrekking tot een crisisscenario onderling grensoverschrijdend te delen en de gevolgen voor hun regio en de Euregio als geheel te bespreken. Volgens de deelnemers was dit met het oog op de crisis van 2021 niet mogelijk. Integendeel, de politieke leiders hadden al moeite om in het verticale nationale systeem de gevolgen voor hun eigen gebied in te schatten op basis van de doorgegeven weergegevens en -voorspellingen. Een grensoverschrijdende uitwisseling van gegevens is natuurlijk vooral belangrijk op het gebied van overstromingen, omdat de grensoverschrijdende stroomgebieden hoe dan ook "grenzeloze" effecten met zich mee kunnen brengen en maatregelen aan de ene kant van de grens positieve of negatieve effecten kunnen hebben op de buurlanden. De interpretatie van weergegevens wordt relevant in een zeer vroeg stadium, wanneer er waarschijnlijk nog geen crisisteam zijn opgezet. Integendeel, een gefundeerde, zeer vroege interpretatie van de weergegevens is de voorwaarde voor het in gang zetten van de betreffende fase in de partnerregio's, het instellen van een crisisteam

⁷⁹ Een dergelijke koppeling is de afgelopen weken geregeld.

en het in gang zetten van bepaalde beschermings- of evacuatiemaatregelen. In die zin zou er, op basis van de resultaten van werkpakket 1, onder de paraplu van EMRIC een mechanisme kunnen komen om de uitwisseling van relevante weergegevens op werkniveau mogelijk te maken. In principe zou een structurele integratie van deskundigen in de watersector in het EMRIC-netwerk ook een verdere bouwsteen vormen met betrekking tot een zeer brede expertise op verschillende gebieden van rampenbeheersing. In verschillende partnerregio's, zoals in de StädteRegion Aachen en in NRW, worden momenteel strategieën ontwikkeld voor de reorganisatie van de rampenbeheersing. Zoals te zien is, werken alle partnerregio's momenteel aan de bijbehorende rampenplannen op het gebied van overstromingen. Het ligt daarom voor de hand dat EMRIC door de partners wordt gezien en uitgerust als een soort Euregionaal competentienetwerk op het gebied van civiele bescherming. Juist de huidige innovaties en veranderingen die in 2021 in de partnerregio's op basis van de opgedane ervaringen in gang worden gezet, moeten ook na afloop van Marhetak grensoverschrijdend worden doorgewerkt. In die zin is de koppeling en uitwisseling van weer-, water- en bodemgegevens een belangrijke extra bouwsteen. EMRIC beschikt al jaren over indrukwekkende grensoverschrijdende expertise, bijvoorbeeld op het gebied van rampenbestrijding, samenwerking tussen brandweerkorpsen, de meldkamers, bij rampen en zware ongevallen en op het gebied van gevaarlijke stoffen. Als de expertise op het gebied van overstromingen nu op de langere termijn wordt geïntegreerd, zou het voor de partners een optie zijn om EMRIC daadwerkelijk als een Euregionaal competentienetwerk op te vatten en dienovereenkomstig uit te breiden.

6.4 Innovatie: een op behoeften gebaseerde "crisisteamkoppeling" met deelname van politieke bestuurders?

In principe is uit eerdere studies gebleken dat EMRIC een belangrijke en doeltreffende rol heeft gespeeld bij de grensoverschrijdende crisisbeheersing tijdens de Covid-crisis (voor het eerst in het Interreg-project "Pandemic"). Aan de andere kant werden tekortkomingen in de grensoverschrijdende crisiscommunicatie op het niveau van de politiek verantwoordelijken toen al vastgesteld. In het geval van de overstromingscrisis van 2021 verklaarden veel politiek verantwoordelijken ook dat de informatie van het EMRIC-kantoor zeer belangrijk is geweest, maar dat er tekortkomingen waren met betrekking tot het directe contact met de andere crisisteams, hun beoordeling van de situatie en passende maatregelen. Dit is eigenlijk verrassend, aangezien EMRIC een netwerk is van actoren die allemaal te maken hadden met crisisteams tijdens de overstromingscrisis of aan het hoofd stonden van crisisteams. Het lijkt er echter op dat het niet mogelijk was om in cruciale situaties op een gestructureerde manier de juiste informatie, communicatie of zelfs overleg tussen crisisteams mogelijk te maken. Dit wil niet zeggen, zoals eerder vermeld, dat het niet mogelijk was om veel nuttige informatie uit te wisselen via het EMRIC-kantoor. De meeste politieke bestuurders of technische functionarissen met ervaring in crisisteams gaven echter toe dat grensoverschrijdende aspecten een ondergeschikte rol hadden gespeeld. En ze maakten ook melding van situaties waarin bepaalde onzekerheden en irritaties vermeden hadden kunnen worden door een effectievere uitwisseling. De vraag rijst dus of een nauwere verwevenheid van het politieke niveau in dit geval nodig zou zijn geweest. In hoeverre zou het mogelijk zijn om een soort grensoverschrijdend ad-hoc crisisteam op te zetten? Wie zouden er in een grensoverschrijdend crisisteam moeten of kunnen zitten en hoe zou dat werk zo efficiënt mogelijk georganiseerd kunnen worden, zodat het tijdsbeslag door de eisen van de eigen crisisteams tot een minimum beperkt kan blijven? In de achtergrond discussies werd duidelijk dat er in sommige partnerregio's nog steeds geen duidelijk beeld is van de toegevoegde waarde die zo'n grensoverschrijdend orgaan zou kunnen hebben in het geval van een crisis. Er is ook op gewezen dat de bevoegdheden en de taken van de respectievelijke partners in het kader van crisisteams sterk worden bepaald door nationale bevoegdheidsverdelingen, wetten en noodplannen. In die zin lijkt het bijvoorbeeld niet zinvol om de term "grensoverschrijdend crisisteam" te gebruiken, omdat dit te veel klinkt als een wettelijk

verankerd orgaan. Wat in verband met EMRIC zou kunnen worden nagestreefd, is een koppeling van de afzonderlijke crisiseenheden waarbij EMRIC-partners betrokken zijn. "Crisisteamkoppeling" zou daarom een passendere term zijn. Dit naar het beeld van de koppeling die vaak door de brandweer wordt gebruikt en die het mogelijk maakt om verschillende slangen grensoverschrijdend te koppelen.

Als we het idee doorspelen voor de overstroming, dan zouden belangrijke politieke actoren heel goed vertegenwoordigd zijn in het EMRIC-netwerk, die elk aan het hoofd stonden van crisisteams. Dit geldt zowel voor de Veiligheidsregio Zuid-Limburg als voor de StädteRegion, de stad Aken, de Kreis Heinsberg en de provincies Luik en Limburg in België. Hoewel de betreffende overstromingsbeschermingsdiensten op dat moment nog niet waren geïntegreerd in het EMRIC-netwerk, stonden de betreffende EMRIC-partners in direct contact via hun respectievelijke crisismanagementstructuren. Dit geldt ook voor de nationale of supra-regionale crisiseenheden. Er was dus een kern van politieke leiders onder de EMRIC-partners die permanent toegang hadden tot de crisiseenheden. In die zin zou het ook mogelijk zijn geweest om de informatie van deze crisiseenheden op het niveau van de politieke leiders te delen, direct over de grenzen heen. Gelukkig was er geen situatie waarin een bepaalde maatregel (zoals het openen of sluiten van sluisen) tot fatale situaties in de grensoverschrijdende partnerregio had geleid. Dit was echter waarschijnlijk te danken aan nogal gelukkige omstandigheden. Uit de gesprekken bleek duidelijk dat er geen directe communicatie was, vooral niet in onzekere situaties. Dit betekent ook dat als er aan de ene kant van de grens een moeilijke beslissing was genomen met gevolgen voor de andere kant, er waarschijnlijk geen gestructureerd overleg zou zijn geweest.

In het ergste geval had dit ertoe kunnen leiden dat een crisisteam verrast werd door de beslissing van de burens. En de communicatie naar de bevolking had inconsistent kunnen zijn.

Daarom lijkt het een optie om in een overeenkomst in het kader van EMRIC vast te leggen dat er in geval van een crisis een koppeling van crisisteams kan plaatsvinden als er, zoals in het geval van de overstromingen, in alle partnerregio's crisisteams van de politiek verantwoordelijken worden opgezet. Zoals vaker genoemd, zou dit de structuren van EMRIC naar behoefte uitbreiden. Van focus op hulpverlening bij een crisis in slechts één van de partnerregio's, naar gestructureerde informatie, overleg en coördinatie bij een crisissituatie in het hele gebied van de Euregio Maas-Rijn. In een overeenkomst over een koppeling van crisisteams zou een soort escalatiemodel kunnen worden vastgelegd dat in geval van bepaalde gevaarlijke situaties ook een gestructureerde koppeling van de politiek verantwoordelijke personen in de partnerregio's in gang zet. In het bijzonder zou het individuele EMRIC-partners in staat moeten stellen om op zeer korte termijn om de oprichting van een crisisteam te vragen als er onduidelijkheden zijn over de procedure en de situatie in de partnerregio's. En om de bezorgdheid weg te nemen dat een dergelijk orgaan in een crisissituatie een extra tijdsbelasting zou vormen die niet zou kunnen worden opgevangen, zou er overeenstemming moeten worden bereikt over een uiterst efficiënte werkwijze van de koppeling van het crisisteam, bijvoorbeeld de strikte oriëntatie op online communicatie en strikte tijdsbepalingen voor vergaderingen die zo kort en strak mogelijk gestructureerd zijn. Dit omvat bijvoorbeeld een videosysteem met goede faciliteiten voor simultaanvertaling indien nodig en geschikte faciliteiten voor het gezamenlijk bespreken van gegevens en kaartmateriaal. Dit hoeft echter geen probleem te zijn gezien de ervaringen met de Corona-crisis. Een overeenkomst zou bijvoorbeeld kunnen regelen:

- In een crisissituatie waarin crisiseenheden worden opgezet in verschillende partnerregio's, wordt een crisisteamkoppeling tot stand gebracht onder de paraplu van EMRIC,
- In deze crisisteamkoppeling communiceren de politieke bestuurders (en officiële ondersteuning) van de EMRIC-partners die crisisteams leiden of betrokken zijn bij crisisteams,

- De taak van de crisisteamkoppeling bestaat voornamelijk uit het uitwisselen van informatie over de situatie in de betreffende partnerregio, het uitwisselen en vergelijken van verschillende gegevens (zoals weergegevens en voorspellingen in de watersnoodsector) en het uitwisselen van tijdige informatie over passende maatregelen,
- De partners moeten elkaar met name raadplegen over de grensoverschrijdende effecten van afzonderlijke maatregelen en over de uitwisseling van materiële en personele capaciteiten.

Het is mogelijk dat het werk in een crisisteamkoppeling beperkt zou zijn gebleven tijdens de crisis van 2021. Dit heeft te maken met het feit dat bepaalde randvoorwaarden, zoals een solide uitwisseling van gegevens op het gebied van overstromingen, nog ontbraken. In die zin zouden de verschillende bouwstenen van het Marhetak-project een essentiële voorwaarde zijn voor een effectieve koppeling van crisiseenheden. Een dergelijke koppeling zou veel baat kunnen hebben bij een verbeterde uitwisseling van gegevens (zoals weersvoorspellingen), bij verbeterde informatie- en communicatiemogelijkheden op operationeel niveau in geval van een gezamenlijke toepassing van programma's zoals Paragon, en bij andere werkzaamheden op het gebied van risicobeoordeling, crisiscommunicatie en noodplanning. Dit gaat in de richting van de reeds beschreven aanpak, namelijk om EMRIC te ontwikkelen tot een competentienetwerk voor grensoverschrijdende civiele bescherming.

6.5 EMRIC Werkgroep crisisteamkoppeling

De respectieve EMRIC-partners hebben veel vertegenwoordigers aangesteld op het niveau van technische functionarissen die bijvoorbeeld bijeenkomen in de stuurgroep op het niveau van directeuren of in vele andere focus- en werkgroepen op technisch niveau en ook rechtstreeks contact onderhouden met het EMRIC-kantoor. In die zin is het ook denkbaar om op werkniveau een werkgroep "Crisisteamkoppeling" op te richten. Als eerste stap zou deze werkgroep de randvoorwaarden kunnen uitwerken die nodig zijn voor een crisisteamkoppeling in de warme fase. Anderzijds zou een dergelijke werkgroep ook permanent de technische functionarissen uit de partnerregio's kunnen samenbrengen die betrokken zijn bij de ondersteuning van de politieke bestuurders in geval van de oprichting van de crisisteams. In het geval van een crisis zou deze EMRIC-werkgroep de taak hebben om, in overeenstemming met de geformuleerde overeenkomst en de vastgestelde voorwaarden, het initiatief te nemen tot het opzetten van een crisisteamkoppeling op managementniveau en dit te coördineren met de respectieve politieke leiders. Ook zou, gezien de tijdsbelasting in het kader van de crisisteams, de mogelijkheid bestaan om voorbereidende crisisteamkoppelingen te organiseren. Het kader en de voorwaarden waaronder dit zou kunnen gebeuren, moeten ook worden besproken bij de ontwikkeling van een specifieke EMRIC-overeenkomst. Het EMRIC-kantoor zou deze werkgroep "crisisteamkoppeling" kunnen voorzitten, aangezien het in het verleden al door veel partijen is gezien als een centraal "informatiepunt" in geval van een crisis. De gestructureerde oprichting van een "werkgroep crisisteamkoppeling" zou deze rol en structuur verder kunnen versterken en de toegang tot informatie van de verschillende crisiseenheden kunnen formaliseren. Dit zou ook kunnen helpen om de informatiestroom minder afhankelijk te maken van de goede persoonlijke contacten van individuen. Veel gesprekspartners in dit onderzoek hebben erop gewezen hoe belangrijk bijvoorbeeld de EMRIC-programmamanager is geweest als communicatieknoppunt in geval van een crisis. In dit geval zou de oprichting van een speciale werkgroep voor de crisisteamkoppeling er ook voor kunnen zorgen dat de informatie- en communicatiestroom geïnstitutionaliseerd worden. Als een dergelijke werkgroep gespecialiseerde functionarissen zou samenbrengen die in het geval van een crisis met het management van de crisiseenheden zouden samenwerken, zou de crisisteamkoppeling ook op technisch niveau stevig worden onderbouwd.

Literatuur

Bundesministerium des Innern und der Heimat (2023): Bekanntmachung der Verwaltungsvereinbarung des Bundes und der Länder über die Errichtung des Gemeinsamen Kompetenzzentrums Bevölkerungsschutz Vom 13. März 2023.

Bundesministerium des Innern und der Heimat, Bericht zur Hochwasserkatastrophe 2021: Katastrophenhilfe, Wiederaufbau und Evaluierungsprozesse, (geen jaar).

Bundesministerium des Innern und der Heimat: Bericht zur Hochwasserkatastrophe 2021: Katastrophenhilfe, Wiederaufbau und Evaluierungsprozesse, (geen jaar).

Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid (2022): Evaluatierapport Overstromingen Zomer 2021, gepubliceerd op 15 december 2021.

Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid (2021): Evaluatierapport overstromingen Zomer 2021. Op 12 mei 2023 ontleend aan <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/downloads-van-nieuwsberichten/ciw-evaluatierapport-overstromingen-2021.pdf>.

COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement) (2022): Voorbij het ergste scenario, Leerevaluatie hoogwater Veiligheidsregio Zuid-Limburg, 2022.

Deltares (2022), Analyse overstromingen Geulmonding: watersysteemevaluatie Waterschap Limburg (auteurs Jurjen de Jong, Nathalie Asselman).

Deutscher Wetterdienst, T. Junghänel (et al) (2023): „Hydro-klimatologische Einordnung der Stark- und Dauerniederschläge in Teilen Deutschlands im Zusammenhang mit dem Tiefdruckgebiet „Bernd“ vom 12. bis 19. Juli 2021“, Stand 21. Juli 2023.

EMRIC (2007): Grenzüberschreitende Hilfeleistung in der Euregio Maas-Rhein, heruntergeladen ma 2. Juli 2023 unter https://www.staedtregion-aachen.de/fileadmin/user_upload/A_32/Dateien/Rettungswesen_Bevoelkerungsschutz/Rettungsdienst/Grenzueberschreitende_Zusammenarbeit/Grenz_Zus_arbeit.pdf.

Fränz Zeimetz et al (2021): "Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021", Lot 1 - Factualisation.

Landtag NRW (2022), Zwischenbericht des Parlamentarischen Untersuchungsausschusses V ("Hochwasserkatastrophe") zu dem Auftrag des Landtags Nordrhein-Westfalen vom 9. September 2021, Drucksache 17/14944 (Neudruck), 25.03.2022.

Marhetak/EMRIC (2023): Anforderungen der öffentlichen Krisenmanagement-Organisationen in der EMR an die Wasser-, Wetter- und Bodendienste bei Überschwemmungen, <https://marhetak.info/de/downloads-2/>, geraadpleegd op 25 juni 2023.

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (2022): De inzet van de Nationale Reddingsvloot bij de watersnood in Limburg en België, <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/04/20220324-NIPV-Evaluatie-inzet-Nationale-Reddingsvloot.pdf>

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (2022): De inzet van de Nationale Reddingsvloot bij de watersnood in Limburg en België, <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/04/20220324-NIPV-Evaluatie-inzet-Nationale-Reddingsvloot.pdf>

Parlement Wallon (2021): Rapport de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les causes et d'évaluer la gestion des inondations de juillet 2021 en Wallonie, Rapport présenté au nom de la Commission d'enquête parlementaire par M. Bierin et Mme Schyns 4e session de la XIe législature, www.parlement-wallonie.be, geraadpleegd op 23 januari 2023.

SAPEA, Science Advice for Policy by European Academies. (2022). Strategic crisis management in the European Union. Berlin: SAPEA. <https://doi.org/10.26356/crisismanagement>

StädteRegion Aachen (2023): Strategiepapier Katastrophenschutz. Grundlage zur langfristigen Sicherstellung eines leistungsfähigen Schutzniveaus für das Zuständigkeitsgebiet der StädteRegion Aachen als Untere Katastrophenschutzbehörde.

Task Force Fact Finding hoogwater 2021 (2021). Hoogwater 2021: Feiten en Duiding. Expertise Netwerk Waterveiligheid. <https://doi.org/10.4233/uuid:06b03772-ebe0-4949-9c4d-7c1593fb094e>

Thomas Michaux et al (2021): Analyse indépendante sur la gestion des voies hydrauliques lors des intempéries de la semaine du 12 juillet 2021, Lot 2 - Recommandations.

UNU-EHS, UNU-CRIS, UNU-MERIT (2023). Building climate resilience: Lessons from the 2021 floods in Western Europe. Bonn, Germany; Brugge, Belgium; Maastricht, Netherlands.

Veiligheidsregio Zuid-Limburg (2022): Hoogwater 2021: een terug- en vooruitblik, Presentatie door Petro Winkens, Manager Crisisbeheersing & rampenbestrijding, Leron Vos, Specialist Operationele Voorbereiding, 23 juni 2022, Gulpen, <https://gulpenwitem.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/af4866bd-4c37-48c9-8545-5d660ed1a672>.

Verband der Feuerwehren in NRW (et al) (2021): Katastrophenschutz in Nordrhein-Westfalen, Vorschläge für eine Weiterentwicklung, Strategiepapier. <https://cache.pressmailing.net/content/0dd9aa00-938a-4d09-9adc-5d4f4101de90/2021-10-08Katastrophenschutz.pdf>.

Vlaamse Milieumaatschappij (2021), Rapport wateroverlast 29 juni - 28 juli 2021, geraadpleegd op 26 mei 2023 op <https://www.waterinfo.be/Rapporten>.

Bijlage 1 Lijst van interviews

#	Naam	Organisatie
	Marlies Cremer	StädteRegion Aachen, Hoofd van het Bureau voor redding en civiele bescherming
	Gemeenteraadslid Tim Grüttemeier	StädteRegio Aken
	Ralf Johnen	Hoofd staf en bureau van de vrijwillige brandweer van de stad Aken/voorzitter van de focusgroep Brandbeveiliging in grensoverschrijdende samenwerking tussen België, Nederland en Duitsland bij EMRIC
	Frank Wageman	Hoofd Operaties Vrijwillige Brandweer, Kornelimünster
	Silvie Hardy	Provincie Luik
	Michel Carlier	Dienst Noodplanning & Crisisbeheer - Provincie Limburg
	Hans Verheijen	Burgemeester van Sittard-Geleen, verantwoordelijk hoofd crisisteam Veiligheidsregio Zuid-Limburg tijdens de watersnoodcrisis 2021
	Leron Vos	Veiligheidsregio Zuid-Limburg, Specialist Operationele Voorbereiding
	Kerstin Baars	Gemeente Sittard-Geleen, Bestuursondersteuner
	Marc Vos	Provincie Limburg, Nederland, Programma Waterveiligheid en Ruimte
	Silke Römer	Hoofd Openbare Orde, Kreis Heinsberg
	Sarah Jürges	Afdelingshoofd Preventie van Niet-Politiegevaaren, Regierungspräsident Köln

ITEM is een initiatief van de Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise- en Innovatiecentrum voor Demografische Veranderingen (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de stad Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de (Nederlandse) Provincie Limburg.

PANDEMERIC onderzoekt de voordelen van euregionale samenwerking in het geval van een pandemie of een grootschalige uitbraak van een infectieziekte. Het project wordt financieel ondersteund via de Interreg Euregio Meus-Rijn COVID-19 oproep, door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Instituut voor transnationale en Euregionale
grensoverschrijdende samenwerking en mobiliteit / ITEM

Postadres:

P.O. Box 616, 6200 MD Maastricht, Nederland

Bezoekers:

Bouillonstraat 1-3, 6211 LH Maastricht, Nederland
Mosae Forum 10, 6211 DW Maastricht, Nederland

T: 0031 (0) 43 388 32 33

E: item@maastrichtuniversity.nl

www.twitter.com/ITEM_UM

ITEM Grensoverschrijdend portaal:
itemgrensportaal.maastrichtuniversity.nl

